

ДАБЫЛ

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ МӘЛІМДЕМЕСІ

Құрметті отандастар!

Қазір бүкіл әлем бұрын-соңды болмаған күрделі жағдаймен бетпе-бет келіп отыр. Коронавирус індеті дүние жүзін жайлап барады. Бүгінде 177 мемлекетте 800 мыңға жуық адам осы дертке шалдықты. Оны жұқтырғандар саны күннен-күнге артауда. Біз төтенше жағдай жариялап, Қазақстанда вирустың жаппай таралуына жол бермедік. Соның арқасында ахуалды бақылауда ұстап отырмыз. Халқы Қазақстанмен шамалас кейбір елдерде коронавирусқа шалдыққандар ондаған есе көп. Мен елорда мен Алматыда ғана емес, еліміздің барлық өңірінде карантинді күшейтуді тапсырдым. Барша қазақстандықтарға сабыр сақтап, түсіністік танытқаны үшін алғысымды айтамын. Біз дүрбелең тудыруға жол бермейміз. Дәл осы кезде халық мемлекетке қолдау көрсетуі керек. Бұл – аса маңызды.

Коронавирус – батпандап кіріп, мысқалдап шығатын қауіпті дерт. Дегенмен, біз індетке шалдыққан адамдарға барлық қажетті көмекті көрсетеміз. Бүгінде бүкіл еліміз дәрігерлер мен медицина қызметкерлерінің қайсарлығына тәнті болуда. Олар – адам өміріне араша түсіп жатқан бүгінгі күннің батырлары. Сондықтан, пандемияға қарсы күрестің алдыңғы легінде жүргендерге қосымша қолдау көрсету жөнінде шешім қабылдадым. Дәрігерлерге және медицина қызметкерлеріне 3 ай бойы қосымша үстемеақы төленеді. Медицина қызметкерлерінің өмірін сақтандыру мәселесі де шешімін тапты. Әрине, ақ халатты абзал жандар бұдан да зор қолдауға лайық.

Төтенше жағдай режимінің қашанда экономикалық және әлеуметтік салдары болады. Біз үшін азаматтардың денсаулығымен қатар олардың өз табысынан айырылмауы да маңызды. Мен бұған

дейін Дағдарысқа қарсы алғашқы шаралар топтамасын жариялады. Жағдайдың ушыға түскенін ескеріп, азаматтарға және бизнеске одан әрі қолдау көрсету жөнінде мынадай қосымша шешімдер қабылдадым. Инфляцияның артуына байланысты зейнетақы, мемлекеттік жәрдемақы және атаулы әлеуметтік көмек мөлшерін 10 пайызға индексациялауды тапсырдым. Осыған орай, аталған санаттағы азаматтардың табысын арттыру

тіркелген азаматтар да иеленеді. Тегін азық-түлік сегіз жүз мыңнан астам адамға беріледі. Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесі бойынша сақтандырылмаған азаматтардың медициналық көмек алу құқығын 1 сәуірден 1 шілдеге дейін ұзартуды тапсырамын. Соған байланысты медициналық көмек азаматтарға бұрынғыдай қолжетімді болып қала береді.

Біз шағын және орта бизнеске қолдау көрсету үшін бұрын-соңды болмаған шараларды қолға алып отырмыз. Кәсіпкерлерге көмек көрсетуіміз керек. Өйткені, олар – экономикамыздың тірегі. Әкімдіктер жергілікті кәсіпорындардың өнімін кем дегенде 6 ай бойы кепілді сатып алу тәртібін жолға қоюы керек. Шағын және орта бизнес өкілдерін биылғы 1 қазанға дейін еңбекақы төлеу қорынан ұсталатын салықтан босатуды тапсырамын. Мұндай қолдау сауда, көлік қызметі, қонақүй, туризм және басқа да салаларды қамтиды. Ауыл шаруашылығымен айналысатын кәсіпкерлерге де қолдау көрсетіледі. Атап айтқанда, бюджеттен 70 миллиард теңге бөлінеді. Көктемгі егіс науқаны үшін «Қарапайым заттар экономикасы» бағдарламасы арқылы қосымша 100 миллиард теңге бөлуді тапсырамын. Ең алдымен, шағын және орта шаруа қожалықтарына қолдау көрсеткен жөн.

Сонымен қатар, Үкіметке жанармайдың нарықтық бағасын он бес пайызға арзандатып, 165 теңгеге дейін төмендету міндеті жүктелді. Осыны қамтамасыз ету үшін 390 мың тонна жанармай жеңілдікпен сатылатын болады. Жалпы, осы айтылған шаралар қазіргідей күрделі кезеңде азаматтар мен отандық бизнесті қолдау үшін керек. Мұның барлығы коронавирус індетінің залалын тезірек жоюға әсер етеді деп сенемін!

31 наурыз 2020 жыл.

үшін мемлекет тарапынан 200 миллиард теңгеден астам қаражат бөлінеді. Табысынан айырылған азаматтарға ең төменгі жалақы мөлшерінде қолдау көрсеттік. Енді, 42 500 теңге көлеміндегі осы көмекті алатын азаматтардың санатын кеңейтуді тапсырамын. Соған орай, бұл қолдауға өзін-өзі жұмыспен қамтығандар мен ресми тіркелмей жұмыс істейтіндер де ие болады. Бұл көмек белгіленген тәртіп бойынша шын мәнінде мұқтаж адамдарға ғана беріледі. Жалпы, 3 миллионға жуық азаматымызға қолдау көрсетіледі. Сонымен қатар, тұрмысқа қажетті заттар мен азық-түлікті тегін алатын азаматтардың қатары көбейеді. Атап айтқанда, мұндай көмекті мүгедектер және жұмыссыз ретінде

НЕГЕ?

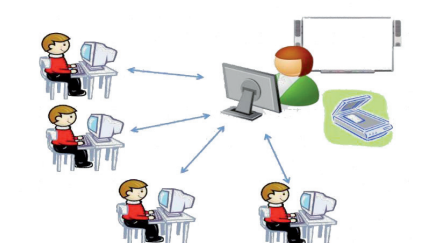
ЖАУАПКЕРШІЛІК ЖОҚ

Сан саланы сарсаңға салған коронавирус дерті наурыз айының ортасында Қазақстанға да жетіп, елде Тәуелсіздік алғалы бері, 30 жылға жуық уақыт ішінде болып көрмеген төтенше жағдай режимі енгізілген болатын. Бастапқыда бұл тәртіп елдің екі ірі шаһарында ғана болғанымен, артынша басқа қалаларда да сақтық шаралары күшейтіліп, дерттің алдын алу мақсатындағы жұмыстар жылдам атқарыла бастады. Әуеліде Мемлекет басшысы елде төтенше жағдай жарияланғанын мәлімдеп, оған қатысты тиісті ережелер мен міндеттер халыққа таныстырылды. Осыған байланысты халықтың бас амандығы үшін көптеген нысанның жұмыс уақыты қысқартылып немесе мүлдем тоқтатылды, мемлекеттік түрлі шаралар кейінге қалдырылды. Сондай-ақ, ел тұрғындарына осы уақыт ішінде жеке бас гигиенасының сақталуы, бетперде тағу және түрлі ойын-сауық, мереке-мейрам шараларын тойлаудан уақытша бас тартуы тиіс екендігі ескертілген болатын. Дегенмен, төтенше жағдай режимін кезге ілмей, шектеулеріне бағынбайтындар да пайда болып, түрлі той-томалақ, мереке-мейрам жасағандардың бейнежазбалары желіде желдей есті. Артынша тексеріс жұмыстары жүргізіліп, бұл іс дер кезінде қолға алынды. Айталық, бүгінге дейін бір ғана Шымкент қаласының өзінде 300-ге жуық заң бұзушылық тіркеліп, әкімшілік хаттама толтырылыпты. Ал күні кеше ғана Алматы мен Талдықорған қалаларының аралығындағы бақылау бекеттерінен заңсыз өтіп, ТЖ режимін бұзған 37 жастағы азаматша құрықталды. Сондай-ақ, той жасаған түркістандық тұрғын мен қызылордалық қызын ұзатқан әке мұндай заң бұзушылықтан небәрі 26510 теңге айыппұл төлеумен құтылса, құдалық жасап, той

тойлатқан, туған күнін атап өткен Түркістан облысының азаматтары қамауға алынған. Бұдан сырт республика көлемінде режим талаптарын бұзып, жауапқа тартылғандар саны қаншама?!

Халықтың денсаулығы мен бас амандығы үшін мемлекет тарапынан осындай қатаң шаралар қолданылып жатса да, оны сақтамай, қала берді, елеп-ескермей жүргендердің де бары өкінішті. Елде коронавирустан айығып, емханалардан шығып жатқандар санының күн санап артуы көңілге медеу болғанымен, осы аптада бұл жұқпалы індеттен үшінші адам көз жұмды. Алғашқысы 13-17 наурыз аралығында Алматы мен Шу қалаларында қонақта болып, арада бірнеше күн өткеннен кейін ажал құшқан болатын. Ал қайтыс болған екінші науқас бір ай бойы ауырғанымен, медициналық көмекке жүгінбей, үйде өз бетінше ем-дом жасаған. Мұндай жағдайлардың орын алуындағы басты себеп – адамдар арасындағы жауапкершіліктің аздығы мен салғырттықтың басым болуынан деп топшыладық. Бұл жағдай дәл осы қалыппен жалғаса беретін болса, ауруға шалдыққандар мен жұқтырғандар санының күннен-күнге артуы бек мүмкін. Оған қоса, «жау жағадан алғанда бәрі етекпен» демекші, дәл осындай қысып-таяң тұста халық болып мемлекетке қолдау көрсетудің орнына кей жандар алыпқашпа әңгімелер таратып, ел ішінде дүрбелең туғызуға әуес. Тіпті, елдегі кейбір азамат пен азаматшалар мойнына артылған жауапкершілік жүгін сезініп, өзі мен айналасындағылардың денсаулығын ойлауға, осынау қиын-қыстау кезеңдегі талаптарды қатаң сақтауда өзіндік үлесін қосуға атспайспайды. Неге?

Лина КӘЛІМХАН

НЫСАН

«АНТИКОР ОРТАЛЫҒЫ»

АШЫЛДЫ

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНДА «ANTIKOR ORTALYGY» АШЫЛДЫ. МЕКЕМЕ ҚР СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ АГЕНТТІГІНІҢ АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ БОЙЫНША ДЕПАРТАМЕНТІ ЖАНЫНДАҒЫ OPEN SPACE ФОРМАТЫНДА ЖҰМЫС АТҚАРАДЫ. НЫСАННЫҢ АШЫЛУЫНА ОБЛЫС ӘКІМІ А. БАТАЛОВ ҚАТЫСЫП, МЕКЕМЕ ЖҰМЫСЫМЕН ТАНЫСТЫ.

Қазақстан Республикасы Президентінің Жолдауында айтылған «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасын орындау мақсатында аталмыш орталықтарды ашу ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің төрағасы А.Шпекбаевтың ұсынысы болатын.

Алматы облысы бойынша Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет басшысы Е.Мақажановтың айтуынша орталықта қызмет атқаратын мамандардың барлығы азаматтардың өтініштерін тыңдап, кеңес беру мен заң шеңберіндегі мәселелерді шешуге жәрдемдесу жұмыстарын жүргізеді.

«Антикор орталығын ашудағы басты мақсат – халыққа жақындығымызды, ашықтығымызды білдіру. Сонымен бірге, мемлекеттік қызметкерлерді парасаттылыққа, сенімділік пен әділеттілікке шақыру. Өздеріңізге белгілі, бізде

көптеген жоба жүзеге асырылған болатын. Соның бірі – «Жетісу – адалдық алаңы». Алдағы уақытта да осы жоба негізінде мемлекеттік қызметшілермен бірлікте халықпен тығыз қарым-қатынаста жұмыстар атқаратын боламыз», – деді департамент басшысының бірінші орынбасары Жандос Жұмабаев.

Барлық талапқа сай және жаңа форматта жасақталған орталықта келушілер үшін барынша жағдай қарастырылған. Мәселен, әр келуші арнайы консультациялық орталықтан өзіне қажет мағлұматтармен танысып, ақпарат ала алады. Ал, конференция залында апта сайын БАҚ өкілдері үшін брифингтер, онлайн-конференциялар мен тікелей эфирлер өткізілетін болады. Сонымен бірге, мұнда күту залы мен балалар үшін ойын бұрыштары да бар.

Л. КӘЛІМХАН.

БАЛА – БОЛАШАҚ

Бала – ата-ананың игі істерін жалғастырушы. Ұрпақ тәрбиесі – ата-ана үшін күрделі де, жауапты міндет. Жас шыбық иілгіш болса, жас адам да сондай жақсыға да жаманға да бірдей бейім болатыны баршамызға мәлім. Ата-ананың үйіндегі әрекеті балаларының көз алдында өтеді, сондықтан жақсы, жаман әдетіміздің бала тәрбиесіне ықпалы зор.

Әрбір ата-ана өзінің баласын Отанға пайдалы, өзіне мейірімді, еңбекқор, адамгершілігі мол адам етіп тәрбиелеуге халық алдында да, мемлекет алдында да жауапты. Бірде-бір ата-ананың бала тәрбиесіне немқұрайды қарауға құқы жоқ.

«Бала жас, әлі ешнәрсені білмейді, өсе келер бәрі түсінеді» – деп қарау – барып тұрған қателік. Бала тәрбиесі – әр сағат, әр күн сайын тынымсыз жүргізіле беретін аса жауапты, күрделі процесс. Тәрбие отбасынан басталады, оны қоғамдық тәрбиенің қандай саласы болса да алмастыра алмайды.

«Балалар – ата-аналар қолына берілген аяулы аманат». Баланы өздігінен өмір сүруге мүлде қабілетсіз нәресте кезінен бастап бақытты балалық шақ, жеке шаңырақ көтергенге дейінгі жастық жолдары өтетін отбасын бақытты жағалауын бетке алып, өмір – айдынында жүзіп бара жатқан қайыққа теңесек, оның қос ескегі – әке мен ана дер едік.

А. ҚОЖАБЕКОВА,

Шатырбай орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі.

САРҚАН АУДАНЫ

Еліміздің ертеңгі болашағы жас ұрпақты азаматтық пен адамгершілік қағидаттарға баулу – тәрбиенің басты міндеттердің бірі. Тарихқа көз жүгіртсек, ата-бабаларымыз ғасырлар бойы жинақтаған өмір тәжірибесін, бай рухани қазынасын жас буынның тәрбиесіне пайдаланған. Ұрпақтың тәліміне өрекше мән бере, үміт арта, сергек қараған.

АДАМЗАТ ҰРПАҒЫМЕН МЫҢ ЖАСАЙДЫ

Бүгінгі қоғам алдында тұрған ең жауапты міндет – тәуелсіз мемлекетіміздің уығы боп қадалатын қоғам мүшелерін, яғни жас ұрпақты білімге құштар, өрелі азамат етіп шығару. Ол үшін оларға тиянақты білім беру аса маңызды. Мектеп жасына дейінгі балалар тәрбиесіндегі ұлттық тілді дамытудағы басты міндет – балалардың сөйлеу тілін жетілдіру. Тіл дамытуды әдіс-тәсілдер арқылы жүзеге асыру. Әр сабақ сайын тақырыпқа сай көрнекілік құралдар, түрлі суреттер, кестелер, сабақты көркемдеп отырса, балалардың сөздік қоры біршама толығады. Ал, мектеп оқушыларына тыңғылықты дайындық пен түсіністікке бейім қабілет керек. Баланың өзін-өзі, қоршаған ортаны тану және соған сай құрмет сезімін қалыптастыру ұстаз мойнындағы бұлтартпас борыш.

«Адамзат ұрпағымен мың жасайды» дегендей, ұрпақ тәрбиесі қай кезде де халықтың басты көңіл аударатын мәселесі болған. Бүгінде, мектеп оқушыларының түрлі тәртіпсіздікке жол бермеуде, үлкен мен кішінің жарасты сыйластығын қалыптастыруда, ағайын-туыстардың ауызбіршілігін орнықтыруда отбасы үлкендерінің орны зор. Тал бесіктен бастау алған тәрбие ғана жемісті болмақ. Баланың иманды, қайырымды азамат боп ержетуі ең алдымен, ата-ананың, тәлім-тәрбиесіне, қоршаған ортаның үлгі-өнегесіне байланысты. «Ұяда не көрсек, ұшқанда соңы ілесің» деген сөз тегіннен-тегін айтылмаған. Ұлттың болашағы ұрпағында болса, ұрпақтың болашағы ұстаздың қолында.

Ақмарал ЖАҚСЫЛЫҚОВА,
Текелі қаласының №4 балабақша тәрбиешісі.

НАУҚАН

ЕГІС КӨЛЕМІ АРТАДЫ

Облыстық ауыл шаруашылығы басқармасының мәліметінше, көктемгі дала жұмыстары 10 наурызда басталған. Бүгінде облыс бойынша 157,4 мың гектар жер жыртылып, барлығы 51,0 мың гектарға дән егілді, соның 36,6 мың гектары масақты дәнді дақыл (арпа мен бидай - 21,5 мың га, жаздық дақыл – 15,1 мың га), 3,3 мың гектары дәнді дақыл (мақсары – 3,3 мың га), 2,3 мың га картоп, 4,7 мың га көкөніс (пияз, сәбіз, қызыл қызылша, редис, салаттар), 0,2 мың га бақшалық (асқабақ, қарбыз) және 4,9 мың га мал азығы дақылдары (бір және көпжылдық). Оған қоса 109,6 мың га күздік дақылдар (бидай – 97 мың га, арпа – 12,4 мың га) себіліп, 223,2 мың тонна тұқым салынды. «Жетісу» ӘКК» АҚ арқылы облыстың 548

Алматы облысында ауыл шаруашылығы дақылдарының егістік көлемі 1 млн. гектарға жуықтады. Биыл ауыл шаруашылығы дақылдары алқаптарының көлемі былтырмен салыстырғанда 4,9 мың гектарға ұлғайып, 966,5 мың гектарды құрайды.

ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер үшін 14,2 мың егіс бірлігі көлемінде қант қызылшасының жоғары өнімділікті тұқымы сатып алынған.

Көктемгі дала жұмыстарын несиелеу үшін «Аграрлық несие корпорациясы» АҚ жыл басынан бері 13 заем алушыға 167,1 млн. теңге сома несие берді. Жалпы қазіргі кезде алқап жұмыстарына 33,8 мың бірлік ауыл шаруашылығы техникалары тартылып, қамтылу деңгейі қазіргі кезде 97 пайызды құрайды. Көктемгі егіс жұмыстары облыс басшылығының тұрақты бақылауына алынған және бұл жұмыстарды 25 мамырға дейін аяқтау көзделуде.

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ ӘКІМНІҢ
БАСПАСӨЗ ҚЫЗМЕТІ

ЛАТЫН ӘЛІПБИІ

ЖЕТІЛДІРУДЕГІ ЖАҢА НҰСҚА

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың «Әліпбиді латын қарпіне көшіру туралы тарихи шешімнің қабылданғанына екі жылға жуықтады. Бірақ қарпімізде әлі де олқылықтар бар. Тіл мамандары жаңа әліпбиді жетілдіруі керек» деген тапсырмасынан соң елімізде латын қарпіне негізделген қазақ тілі әліпбиінің жаңа нұсқаларын ғылыми тұрғыдан қайта сараптау жұмыстары қарқынды жүргізілуде.

Жаңа әліпбидің кем-кетігін екшеп, одан әрі жетілдіре түсу басты мақсат ретінде ұсталынып, республика деңгейінде бірнеше нұсқа қарастырылып, талқыланып соның ішінде ең ыңғайлы әрі ең ұтымды деп танылған үш жоба биылғы 2020 жылғы ақпан айында «Қазақ тілінің латын графикасы негізіндегі әліпбиін жетілдіру бойынша 2020-2025 жылдарға арналған іс-шаралар жоспарына» сәйкес жалпы республикалық ашық талқылауға ұсынылды.

Республикамыздың әр аймағындағы танымды талқылаулар барысында латын графикасына негізделген әліпби жобасындағы кейбір дыбыстардың таңбалануы қайта қарастырылды. Олардың жазылым мен оқылымындағы артықшылықтары және кемшіліктері ғылыми-әдістемелік тұрғыдан талданып, таразыланды. Нәтижесінде қайсысы уникалдық сай келеді, пернетақтада терген кезде қандай проблемалар туындауы мүмкін

немесе жазу, айту, оқу кезінде қиындықтар кездеспей ме деген мәселелер бойынша сараптаулар, апробациялар жасалды. Тәжірибе ретінде 500-ге жуық мектеп оқушылары сынағынан өтті. Соның негізінде қандай олқылықтар бар екені анықталды. Бастапқыда үш жоба шығарылып, талқылай келе ғалымдар бір жобаға тоқталды. Бұл умлаутты жоба деген шартты аты бар нұсқа. Мұны алдыңғы жобалардың толықтырылған, әрқайсысының ең озық жері алынған, жетілдірілген жоба деп айтуға әбден болады. Енді бүгін жалпақ жұрттың талқылауына осы жоба ұсынылып отыр. Күні кеше Президент Әкімшілігі басшысының бірінші орынбасары Мәулен Әшімбаев бірнеше ғалымды жинап, тағы да талқылау өткізіп, қаріптерге байланысты тағы да қарап шығып, толықтыру туралы тапсырма берген болатын. Бүгінде республика бойынша барлық аймақта филолог ғалымдар мен тіл мамандарының арасында сол кейбір қаріптердің

таңбалануына қатысты ашық талқылау өтуде.

Әрине, умлаутты жоба Президент Әкімшілігінің алғашқы іріктеуінен өтті деген күннің өзінде жекелеген дыбыстардың таңбасына қатысты тағы да бір рет сынамадан өткізу жөнінде тапсырма берілді. Қазіргі таңда осы әріптер бойынша сынамалар өткізіліп, сауалнамалар жасалуда. Жоба әзірге қолданысқа енгізіле қойған жоқ. Сондықтан бұған қатысты үзілді-кесілді пікір айтудың өзі сәл асығыстау болатын шығар. Бірінші кезекте алдымызда әлі латын графикасына негізделген қазақ тілінің жаңа әліпби жобасының өміршеңдігі мен бәсекеге қабілеттілігін қолданыста дәлелдеу делінетін аса жауапты міндет тұр.

А. САЙДАХМЕТ,
Алматы облысының
«Тіл» оқу-әдістемелік
орталығының
Көксу аудандық филиал
меңгерушісі.

КОРОТКО О ГЛАВНОМ

АКИМАЛМАТИНСКОЙ ОБЛАСТИ АМАНДЫК БАТАЛОВ ОБРАТИЛСЯ К ЖЕТЫСУСЦАМ С ПРОСЬБОЙ ОСТАВАТЬСЯ ДОМА. ОБ ЭТОМ ОН ЗАЯВИЛ НА ЛИЧНОЙ СТРАНИЦЕ В СОЦСЕТЯХ.

«Уважаемые жители Алматинской области!

Как вы знаете, в связи с введенной в стране чрезвычайной ситуацией вокруг города Талдыкорган установлено 4 санитарных поста, в

АМАНДЫК БАТАЛОВ: ВЫРАЖАЮ ИСКРЕННИЮ БЛАГОДАРНОСТЬ

работе которых активно участвуют и волонтеры региона. Они по очереди привозят дежурным горячий чай, продукты и все необходимое. Пользуясь случаем, от себя лично и от имени всех жителей области выражаю искреннюю благодарность всем нашим волонтерам. Прошу не забывать, что главная причина установки санитарных постов - недопущение распространения опасной коронавирусной инфекции. Сегодня каждый гражданин может

внести свой существенный вклад в прекращение распространения вируса, строго соблюдая правила безопасности и без острой необходимости не покидая свои дома. С 28 марта карантинный режим будет усилен в городах Нур-Султан и Алматы. В связи с этим мы также будем укреплять принимаемые профилактические меры, чтобы как можно скорей локализовать эпидемию. Поэтому, уважаемые жетысусцы, ради своего здоровья и здоровья своих близких, оставайтесь дома! Благодарю за понимание и поддержку!», - написал глава области на своей странице.

ЗА ВРЕМЯ ЧП СНИЗИЛАСЬ ПРЕСТУПНОСТЬ

С начала введения чрезвычайного положения, в стране существенно сократилось число преступлений. В частности в Алматинской области криминальная обстановка наблюдается стабильной. Так, режим ЧП позволил снизить уровень преступности в регионе на 40,7%. Как отметили в пресс-службе Департамента полиции снижение наблюдается по всем видам уголовных правонарушений, в том числе:

- кражи чужого имущества - 56,7%;
- умышленное причинение тяжкого вреда здоровью - 21,8%;

- скотокрадство - 25,5 %;
- изнасилование - 33,3%;
- грабежи - 36, 8%;
- хулиганства - 31,25%;
- угоны автотранспортных средств - 22,2% и др.

«К примеру, всего в отчетном периоде по Карасайскому району зарегистрировано 29 краж чужого имущества, а в аналогичном периоде прошлого года зафиксировано 74 аналогичных преступлений», - рассказали в полиции.

Также с начала действия чрезвычайного положения в Алматинской области в целом убийства и разбойные нападения не зарегистрированы.

ГДЕ ПРОВЕРИТЬСЯ НА COVID-19?!

По информации акимата города лабораторная экспертиза на наличие коронавирусной инфекции проводится в областном центре санитарно-эпидемиологической экспертизы.

«На новый коронавирус COVID-19 лабораторная экспертиза проводится в Талдыкоргане только на Сланова 85а, лаборатория Центра экспертизы, только по показаниям, платно не проводится!», - говорится в сообщении администрации города.

ОБРАЗОВАНИЕ

НЕ БУДЬ ПЕРВЫМ - БУДЬ ЛУЧШИМ!

С момента своего создания Назарбаев Университет выступает, как флагман в сфере казахстанского образования, науки и инноваций.

Ежегодно обладателями гранта на обучение становятся более 700 человек. Абитуриенты, получившие наивысшие результаты по итогам вступительных экзаменов, обучаются в Университете на условиях предоставления государственного образовательного гранта, покрывающего расходы студента на весь период обучения.

На сегодняшний момент в университете обучается более 4 тысяч студентов. Более 90% профессорско-преподавательского состава университета, прибывшие из 50 стран мира имеет степень PhD. Университет сотрудничает с топовыми Вузами мира, совместно разрабатывают программы, которые соответствуют академическим стандартам.

На бакалавриате имеется четыре школы: инженерия, наука и технология, школа гуманитарных и социальных наук и новая школа горного дела и науки о Земле. Ученики 12 класса Назарбаев Интеллектуальной школы города

Талдыкорган получили приглашение в Назарбаев Университет.

Ернар Омирзаков, Роман Цой, Асемай Алмазбеккызы, Алуа Бейсенбекова, Казбек Кабылет, Айым Жумабаева стали счастливыми обладателями грантов на обучение в лучшем вузе страны.

Айым Жумабаева планирует обучаться в школе гуманитарных и социальных наук на факультете «Политология и международные отношения». К такому решению Айым пришла после изучения истории, политики, политических отношений разных стран, а также активного участия и организаций ролевых игр «Модель ООН».

«Моя мечта - работать в Секретариате ООН. Заниматься решением сложных задач, с которыми сталкивается человечество. Я думаю, что деятельность в Организации Объединенных Наций, приносит человеку моральное удовлетворение, потому что вы работаете не только для ООН — вы работаете на благо

всего человечества. И я хочу и буду стремиться сделать мир лучше», - поделилась своими планами на будущее Айым.

Напомним, что в 2015 году в Назарбаев Университете состоялся первый выпуск, выпустилось 365 обладателей степени бакалавра и 100 магистрантов. Половина из них продолжают обучение на докторантуре. Одним из ярких примеров является Азамат Жаксылыков, выпускник Назарбаев Интеллектуальной школы города Талдыкорган 2010 года. В 2017 году с отличием окончил Назарбаев Университет, получив диплом magna cum laude вошел в число лучших выпускников. За высокие академические достижения одаренный физик стал обладателем образовательного гранта на магистратуру и докторантуру одного из ведущих исследовательских университетов США – Висконсинского университета в Мадисоне. Сегодня Азамат с успехом пройдя степень магистра, обучается на PhD-докторантуре.

НИШ

ЗАКОН

ЗАПЛАТИ АДМИНИСТРАТИВНЫЙ ШТРАФ!

Год за годом число должников не снижается, а наоборот, растёт. Это очень опасная тенденция. Безнаказанность влечёт «привыкание» людей к совершению правонарушений, снижению общего уровня моральной требовательности. Административное наказание перестаёт работать, как инструмент государственного принуждения и правового воспитания.

Ведь как думает обыватель? Если не требуют платить, значит можно и дальше нарушать законы! Однако к сожалению, работа в данном направлении желает лучшего.

На сегодня, одним из приоритетных направлений всех уполномоченных органов и органов исполнительного производства является обеспечение экономических интересов государства путём пополнения бюджета.

Анализ состояния административного законодательства свидетельствует о том, что уполномоченными органами и органами принудительного взыскания недостаточным образом принимаются меры по взысканию наложенных административных штрафов.

В целях эффективного взыскания административных штрафов, прокуратурой города совместно с судебными исполнителями УВД и УГД г.Талдыкорган, проводятся рейдовые мероприятия на постоянной основе.

Следует отметить, что данные рейды совместно с уполномоченными органами реально оживляет эту работу. Набранный темп с начала года придаёт уверенность, что запланированные меры будут реализованы гораздо раньше. Ведь целью рейдов является

СЕГОДНЯ ПРОКУРАТУРОЙ ГОРОДА ТАЛДЫКОРГАН ПРОВОДИТСЯ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ НА ТЕМУ: «ПРОБЛЕМЫ КВАЛИФИКАЦИИ ОТДЕЛЬНЫХ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ И ИСПОЛНЕНИЕ ПОСТАНОВЛЕНИЙ О НАЛОЖЕНИИ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ШТРАФОВ».

АДМИНИСТРАТИВНЫЙ ШТРАФ – ЭТО САМЫЙ ИСПОЛЬЗУЕМЫЙ ГОСУДАРСТВОМ ВИД САНКЦИИ ЗА НАРУШЕНИЯ ЗАКОНОВ СТРАНЫ. И ВОПРОС НЕ СТОЛЬКО В ДЕНЬГАХ. ЦЕЛЬ ШТРАФОВ – ВСЕ-ТАКИ КУЛЬТИВИРОВАНИЕ ЦЕННОСТЕЙ ЗАКОНОПОСЛУШНОГО ОБЩЕСТВА И ТОЛЬКО ПОТОМ – ИНТЕРЕСЫ БЮДЖЕТА.

предотвратить административные нарушения.

Кроме того, на сегодня введена в практику такая мера обеспечения как изъятие автотранспортного средства предусмотренная ст.32 Закона РК «Об исполнительном производстве и статусе судебных исполнителей». Также, в настоящее время активно действует институт частных судебных исполнителей, а их по городу 13, что значительно снижает нагрузку.

Проведенный анализ показал, что основными причинами не уплаты административных штрафов являются:

- неосведомленность отдельных субъектов о наложенных на них административных штрафах;

- неплатежеспособность отдельной категории граждан;

- злостное уклонение некоторых граждан от уплаты штрафов;
- низкий уровень организации работы по взыскваемости штрафов.

В связи с этим, предлагаю каждому жителю города проверить наличие административного штрафа. Это можно сделать путем ввода ИИН посредством интернет ресурса. Принять меры по оплате штрафа.

Б. ОРЫНБАЕВ,
Старший прокурор отдела
ЗОИ младший советник
юстиции

МӘСЕЛЕ

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУҒА ДАЙЫНБЫЗ БА?

Коронавирус індетінің таралуына орай оқушылар тоқсандық каникулға бір апта ерте шықты. Көзді ашып-жұмғанша демалыс уақыты аяқталғанымен, жаһанды тәубеге келтірген вирустың беті қайтар емес. Сондықтан мектеп оқушылары төртінші тоқсан сабағын қашықтықтан оқитын болды.

Әлбетте, дәл қазіргі тұста онлайн немесе қашықтықтан білім беруге сақадай-саймыз ба, жоқ па деген сауал қоюдың да басы артық. Бұл тәжірибеге бейбіт заманда көшсек, мәселенің түйіні тарқатылмай кейінге шегеріле беруі мүмкін ғой. Себебі кей ауылға интернет жетпейді, тіпті толықтай компьютерленбеген мектептерде бар дегендей. Алайда, дәл қазіргі тұста осы жолды таңдауға мәжбүрміз.

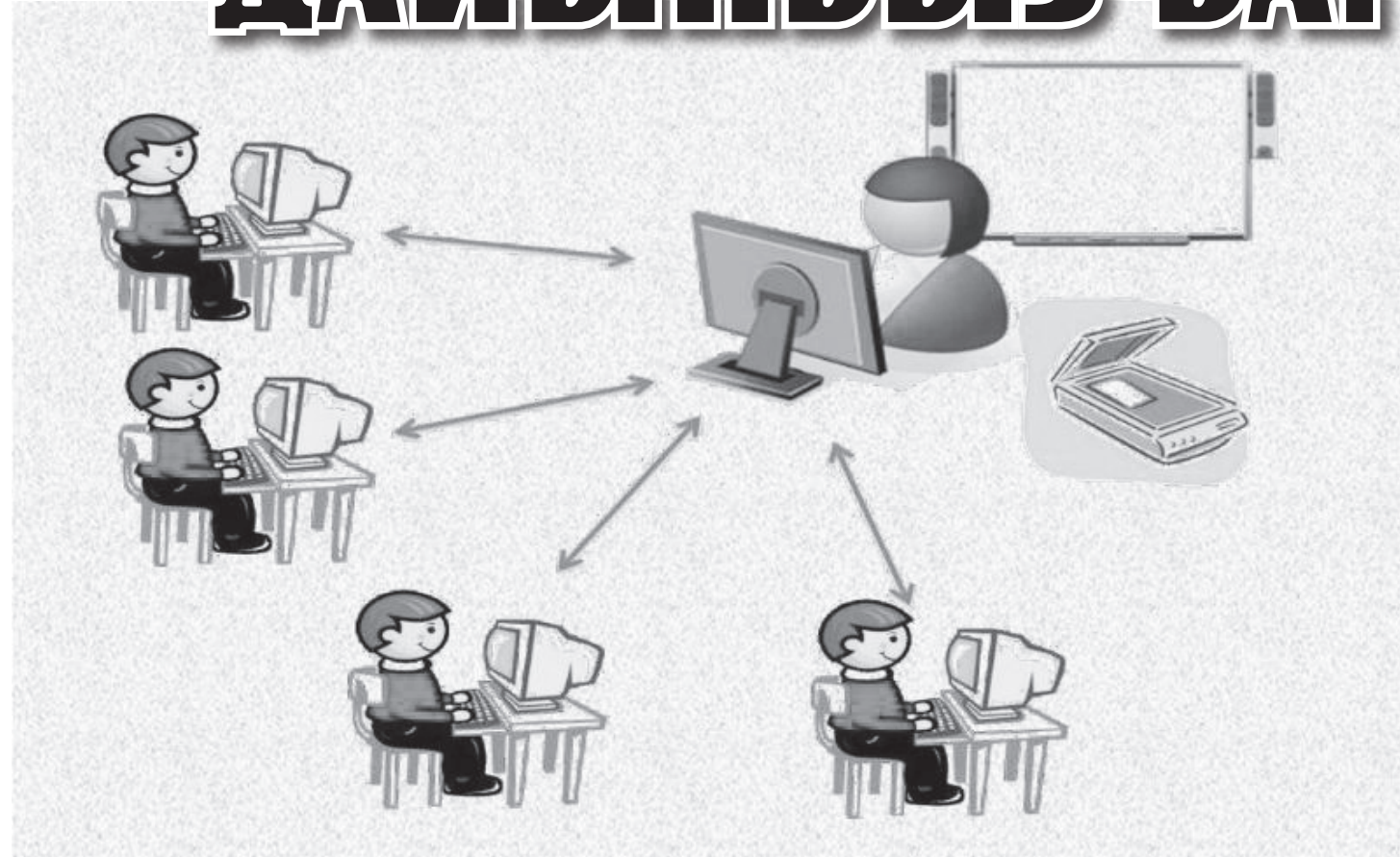
Қырық жыл мектепте бастауыштан сабақ берген Зәуре апаидың айтуынша, оқушының алдында тұрып сабақ беру мен қашықтан оқытқан екі бөлек дүние. Неге десеңіз, адамда эмоция болады. Методика деген бар. Онлайн сабақ бергенде оны қолдану екіталай. Әрі мұғалімнің қас-қабағына қарап түсінетін оқушылар бар. Неше түрлі сабақ беру әдісі арқылы жақсы білім беретін ұстаздар көп. Тіпті, кей балалар сабақты тәптіштеп түсіндірген соң ғана өзгеріс қабылдап жатады. Балалардың қабылдау деңгейі әртүрлі. Дей тұрғанмен, мынандай ауыр шақта бала білімсіз қалмауы керек, оқуы тиіс. Баланы босаңсытпау керек. Жалпы, бұл орынды шешім дейді.

Бұл жайында Білім және ғылым министрі Асхат Аймағамбетов аз уақыт ішінде жұмыс тобы құрылып, мамандар жаңа форматтағы білім жүйесінің моделін жасағандығын айтты. Сонымен қатар індет кезеңінде оқу үрдісін ұйымдастыру бойынша уақытша шаралар енгізген көршілес елдердің тәжірибесі халықаралық тәжірибеде зерделеніпті. Мұғалімдер балаларды жаңаша оқытуға дайындалуда. Оқушылар үшін 2 мыңнан астам телесабақ әзірленбек.

Министр әлеуметтік желідегі парақшасында: «Уақытша қашықтықтан оқыту кезінде мектеп оқушылары қажетті техникамен қамтамасыз етіледі. Қашықтықтан оқыту жүйесі бойынша қиындықтар туындауы мүмкін екенін жақсы түсінеміз. Бір отбасында бірнеше оқушы оқыса, бір компьютер мен бір смартфонды пайдаланудың ыңғайсыздығы немесе қажетті техниканың мүлдем болмауы мүмкін. Кейбіреулерде интернет байланысы да жоқ. Президент қашықтан оқытуды ұйымдастыру үшін барлық қажетті шараларды қабылдауға тапсырма берді. Бұл мәселе қазір ерекше бақылауда. Әкімдіктермен бірлесіп отырып, мектептегі компьютерлерді оқушылар мен мұғалімдерге уақытша пайдалануға беру, тіпті, қажет болған жағдайда, мектептерге қосымша техника (планшеттер немесе компьютерлер) сатып алып, оларды да уақытша пайдалануға беру мәселелерін қарастырамыз. Кейбір өңірлер бұл жұмысқа кірісіп кетті», – деп жазды.

Сәуірдің алтысы күні басталатын қашықтықтан оқытуға Алматы облыстық білім басқармасының дайындығы қандай? Өңір бойынша қанша оқушы онлайн негізінде үйде білім алады, онлайн білім алудың негізгі ереже, тәртіптері қандай? Ұстаздарға онлайн оқыту бойынша дайындық, түсіндірме жұмыстары жүргізілді ме? Интернет, тіпті компьютерге қол жеткізе алмай отырған отбасылар бар, бір үйде бірнеше бала білім алатын отбасылар бар. Олардың мәселесі қалай шешімін таппақ? Ұлттық бірыңғай тестілеуге мектеп бітірушілердің дайындығы қалай жүзеге асырылмақ? Бұл туралы Алматы облыстық білім басқармасының басшысы Майгүл ОМАРОВА былай дейді.

– Өздеріңізге белгілі, қазіргі кезде әлем болып індетті тоқтату мақсатында жан-жақты жұмыстар жүргізілуде. Оның ішінде,

жастар мен балалардың өмір қауіпсіздігі еліміз үшін өте қымбат. Қазіргі жағдайда оқушылар мен студенттерді қашықтықтан оқыту – елімізде қабылданған маңызды шешім. Мұны әр қазақстандық байыбына барып, түсіністікпен қабылдауы тиіс.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2020 жылғы 14 наурыздағы № 108 бұйрығына сәйкес жоғары оқу орындары мен кәсіптік-техникалық білім беру ұйымдарының білім алушылары толық қашықтықтан оқытуға көшірілді және 2020 жылғы 31 наурыздағы № 121 бұйрық негізінде мектеп оқушылары 6 сәуірден, яғни, төртінші тоқсанның басынан қашықтықтан оқытылады.

Қашықтықтан оқытуға көшу бойынша облыстық білім мекемелерімен, білім беру процесіне қатысушы педагогтармен және де ата-аналармен толықтай бағытталған жұмыстар жүргізілді. Ата-ана мен мұғалімдерге, оқушыларға қашықтықтан оқыту онлайн платформаларында қалай жұмыс істеудің әр қадамын көрсететін ұсынымдардың сілтемелері мен онлайн оқытудың қадамдық нұсқамасы беріліп, түсіндірме жұмыстары жүргізілді.

Оқу-әдістемелік орталық тарапынан тәжірибелі мамандардан құрылған педагогтардың ассоциациясы бейнесабақтарды әзірлеп, You Tube каналына жүктеу жұмыстарын жүргізуде. Бұл сабақтарды облыс бойынша мұғалімдер ресурс ретінде пайдалана алады.

Облыс бойынша 760 мектепте 411 036 оқушы білім алуда, оның 36 3876 (89%) оқушысында компьютерлік техника бар (компьютер, ноутбук, планшет, смартфон), оның ішінде 353399 (86%) оқушының Интернет желісіне қолжетімділігі бар (кабельді және мобильді 3/4G). Бүгінгі күні мектептердегі бар 5942 компьютер оқушыларға уақытша қолдануға берілді, 56 компьютер демеушілер арқылы алынды. Білім мекемелері бойынша оқушылардың 86% Интернет желісі арқылы қашықтықтан оқытумен қамтылады деп жоспарлануда, аталған оқушылармен кері байланыс «Күнделік» ақпараттық жүйесі арқылы жүзеге асырылады. Оқушыларды қашықтықтан оқыту Интернет желісімен Bilimland, DarynOnline, Edu Page, Zoom білім беру платформалары арқылы жүзеге асырылады.

Интернет желісі қолжетімсіз немесе жылдамдығы төмен елді мекендердегі ұстаздар мен балаларға «Балапан» және

«Ел-Арна» телеарналарында 1-11- сынып оқушыларына арнайы сабақ кестесі жасалып, аптасына 5 күн сабақ өткізіледі. Алайда, біздің өңірдің шалғай елді мекендерінде «Балапан», «Ел-Арна» телеарналары қолжетімсіз болғандықтан, «Жетісу» телеарнасынан арнайы уақыт бөлініп, жоғарыдағы 2 телеарнаның мемлекеттік стандарт талаптарына, оқу бағдарламаларына сәйкес телекөрсетілім эфирден қайталап беріледі. Осылайша, теледидар арқылы оқытумен 57505 (14%) оқушы қамтылады, кері байланыс пошта және еріктілер арқылы жүргізіледі.

Сондай-ақ, облыстағы дарынды балаларға арналған арнаулы білім беру ұйымдарының оқушылары өздерінің жеке сұраныстары бойынша мұғалімдерімен келісіп, қосымша онлайн-сабақ ала алады.

Қазіргі уақытта педагогтар жұмыстың өздеріне оңтайлы және әртүрлі түрлерін (бейне сабақтар, өзіндік жұмыс, онлайн-курстар, чат-сабақтар, веб-сабақтар, телеконференциялар мен форумдар және т.б.), қолжетімді ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (скайп, телесабақ, modul, zoom, электрондық пошта, WhatsApp және Telegram чат, Zoom, Moodle және т. б.) қолданып, дағдыларын қалыптастыруда. Ал педагог-психологтар қашықтықтан оқыту жағдайында білім алушылар мен олардың ата-аналарына психологиялық қолдау көрсету мақсатында онлайн-кеңестер жүргізуде.

Қашықтықтан оқу барысында сабақ кестесі мектеп алды даярлық сыныптарына, 1-9 сыныптарға сағат 8.30-дан, 10-11 сыныптарға сағат 14.00-ден дүйсенбіден жұманы қосқанда 30 минутқа дейінгі аралықта жасалады.

Сондай-ақ, 1 сәуірде мектеп алды даярлық сыныптарына, 1-9 сыныптарға сағат 09.00-ден, 10-11 сыныптарға сағат 14.00-ден сынама сабақтары, 2 сәуірде сағат 10.00-де мектепалды даярлық сыныптары, 1-4 сыныптар, сағат 12.00-де 5-9 сыныптар, 14.00-де 10-11 сыныптар ата-аналары үшін «Біздің мектепте қашықтан оқыту қалай жүргізіледі?» жиналыстары, 3 сәуірде сағат 10.00-де мектепалды даярлық сыныптары, 1-4 сыныптар, сағат 12.00-де 5-9 сыныптар, 14.00-де 10-11 сыныптар оқушылары үшін «Мен қашықтан қалай оқимын?», «Өзіңді вирустық аурулардан қалай сақтауға болады?» жиналыстары қашықтықтан өткізілді.

Сонымен қатар, қашықтықтан оқытуда

біршама қиындықтар да кездесуде.

Педагогтардың ақпараттық құзыреттілігін анықтау мақсатында мониторинг жүргізіліп, нәтижесінде 7 300 педагогтың қашықтықтан оқыту технологияларын қолдануда қиналатындықтары анықталды. Аталған мәселені шешу үшін педагогтарға қашықтықтан оқытуда платформаларды пайдаланудың жолдарын меңгерту үшін «Ұстаз» орталығында онлайн курстар ұйымдастырылуда. Мұнымен қоса Алматы қаласындағы «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы филиалымен бірлесіп, мектеп басшыларына, педагогтарға қашықтықтан оқытуда кездесетін кедергілер және оны шешу жолдары жайлы вебинарлар, интернет-форумдар ұйымдастырылады.

Интернет желісіне және басқа да байланыс құралдарына қолжетімділігі жоқ білім алушылардың оқу тапсырмалары бір аптаға әзірленіп, еріктілер арқылы балаларға жеткізіледі және орындалған жұмыстар жинақталады.

Төтенше жағдайға байланысты 2020 жылдың наурыз айындағы ҰБТ мерзімі де кейінге ауыстырылды. Қазіргі уақытта мектеп түлектері Ұлттық тестілеу орталығының сайтында ҰБТ онлайн байқау сынақтарын тегін тапсыру мүмкіндігін иеленді.

Қазірде орын алып отырған жағдайға байланысты қашықтықтан оқыту тек Қазақстан ғана емес, әлем елдерінде қолданылып отыр. Осыған орай, ата-аналар мен педагогтар ұжымы толық қолдау көрсетіп, індеттің таралуының алдын алуға бар мүмкіндігін пайдаланады деген сенімдеміз.

P.S. Қалай болғанда да, еліміздің оқушылары жаңа жүйе бойынша білім алуға көшеді. Мұның аясында әлі талай сын-ескертпе айтылатыны да заңдылық. Сан түрлі кемшіліктің болатынын министрлік те жасырмайды. Себебі, төтенше жағдайдың салдарынан еш дайындықсыз көштік. Бастысы – оқушылар білім алудан қол үзбеу керек. Ал, мектеп бітіруші түлектер үшін де сынақ жылы болғалы тұр. 11 сынып оқушыларының наурыз айында тапсыратын ақылы тест сынағы да өткен жоқ. Алда пәндер бойынша емтихан, арғы жағында жоғары оқу орнына түсу үшін бағы сыналатын ҰБТ бар. Оған дейін коронавирус кеселінің беті қайтып, қалыпты өмірге ораламыз деп сенейік.

С. ҚАСЫМБЕКҚЫЗЫ.

БАҒА

«Алатау» қоғамдық-саяси газеті осы мәселеге үнемі назар аударып келеді. Өткен сандарымызда жаңа жылдан кейінгі базар бағасының қалай өсіп жатқандығын, әкімшіліктің баға саясатын реттеуге байланысты жұмыс нәтижелерін жазған болатынбыз. Жыл сайын бағаның өспесе төмендемегенін көз көріп келеді. Оны билік өкілдері де жоққа шығармайды. ҚР ҰЭМ Статистика комитетінің мәліметінше бір жылдың ішінде Қазақстанда азық-түлік

Талдықорғандағы коммуналдық базарларда ұн (50кг/6500), картоп (1кг/80тг), пияз (1кг/60тг), күріш (1 кг/ 180тг) өнімдерін сатты. Осының арқасында басқа сауда орындарында аталмыш азықтардың бағасы 20-30 теңгеден аса қойған жоқ. «Covid-19» эпидемиясы басталғалы бидай өнімдеріне сұраныс артқан. Керісінше, жеміс-жидек сатушылардың саудасы азайған. Оған шеттен келетін азық-түлік өсіресе, қытай тауарларына қатысты

сы Үкіметінің 2017 жылғы 27 наурыздағы №137 «Әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарларының тізбесін бекіту туралы» қаулыны негізге ала отырып әлеуметтік маңызы бар азық-түліктің 19 түрі бойынша мониторинг жүргізуде. Нан бағасын тұрақтандыру мақсатында наубайханалар мен «Жетісу» ӘКК арасында киллограмын 90 теңгеден

ҚАТАН АДАҒАЛАУ КӘЖЕТ

МҰНАЙ БАҒАСЫНЫҢ КҮРТ ТҮСУІ ТЕҢГЕНІ ТАҒЫ ӘЛСІРЕТТІ. СОҒАН ОРАЙ ӘДЕТІНШЕ АЗЫҚ-ТҮЛІК БАҒАСЫ ДА ӨСТІ. COVID-19 ІНДЕТІНІҢ ДЕ БҰҒАН АЙТАРЛЫҚТАЙ ҮЛЕСІ БАР. ЭКС БАС САНИТАР ЖАНДАРБЕК БЕКШИННИҢ « 11-16 НАУРЫЗ АРАЛЫҒЫНДА ҚАЗАҚСТАНДА КОРОНАВИРУС АНЫҚТАЛУЫ МҮМКІН» – ДЕГЕН МӘЛІМДЕМЕСІНЕН КЕЙІН ХАЛЫҚ АЗЫҚ-ТҮЛІКТІ ЖАППАЙ САТЫП АЛУҒА КІРІСКЕН.

тауарларының бағасы 9,2 пайызға қымбаттаған. Үкімет қазір төтенше жағдайдағы жұмыс режиміне көшкен. Соған орай шектеулер саны көбейіп, азаматтарға көрсетілетін қызметтер саны қысқартылуда. Мұндайда халық үшін ең қажеттісі азық-түліктің бар болуы және оның қымбаттамауы. Елдің әр өңірінде баға әртүрлі. Алматы облысында азық-түлік өнімдерінің бірден көтеріліп кеткен жағдайы жоқ. Тек кейбір сауда орындары мен дүкендердің бағаны үстемелеп қосу фактілері тіркелген. Бірақ, жергілікті әкімшіліктің араласуымен ондай әрекеттерге тосқауыл қойылуда. Өткен аптада облыс әкімі А. Баталовтың төрағалығымен өткен селекторлық отырыста азық-түлік бағасын бірқалыпты ұстап тұру мәселесі сөз болды. Онда өңір басшысы барлық аудан бойынша азық-түлік бағасына бақылауды күшейтуді, шағын және орта бизнеске қолдау көрсетуді жалғастыруды тапсырған болатын. Аудандарда осыған сай әкімдік тарапынан баға жіті қадағалануда, ал облыс орталығы Талдықорғанда бағаны тұрақтандыру үшін базарларда жұрт ұдайы тұтынатын туарлар жеңілдетілген бағамен сатылуда. Өткен айдан бастап қала дүкендерінде «Әлеуметтік сөрелер» орнатылғаны белгілі. Бұл әлеуметтік маңызы бар азық-түліктердің бағасын тежеу бойынша ұтымды шаралардың бірі. Айта кетерлігі, тауарлар тұрақтандыру қорының қоймалары және коммуналдық-өндірістік орындары арқылы шығарылады. Наурыз айының соңғы апталарында «Жетісу» ӘКК тұрақтандыру қоры

негатив пен әлеуметтік желідегі жағымсыз пікірлер себеп. Халық та дастархан мәзірінен жеміс түрін азайтқан. Той мен қонақ шақыру азайған соң адамдар да жеміс алуға аса құлықты емес. Сатушылар дүкен сөресіндегі тауарларын да картоп, сұйық май, күріш, ма-

алуға келісімдер жүргізілген. Нәтижесінде қаладағы төрт жүзден астам дүкенде нан 85-90 теңгеден сатылуда.

Бұдан былайғы уақытта жағдай ушығып осы қалыпта қалатын болса да алаңдауға негіз жоқ. Себебі, қоймаларда азық-түлік қоры жеткілікті. Атап айтар болсақ, 33 мың тонна картоп, 13 мың тонна пияз, 25 мың тоннадай ет өнімі бар. Сондай-ақ өңірде жеміс-жидек пен көкөніс сақтайтын 140 қойма жұмыс істеп тұр. Оларға 173 мың тоннадан астам ауыл шаруашылығы өнімдері сияды. Қант пен өсімдік майы да жеткілікті. Облыстық ауыл шаруашылығы басқармасының бөлім басшысы Ділшат Молотжановтың айтуынша, облыс жұртшылығы сәуір, мамыр айларына дейін көкөніс өнімдерімен толық қамтылған. Әр апта сайын бағаның өсуіне мониторинг жүргізілуде.

Базардағы сатушылар да өздеріне келетін зат құнының өсе бастағанын айтып отыр, оған қоса butikтерді жалға алу құны да көтерілген. Айтуларына, зат құны күн сайын болмаса да апта аралап тиындап қосылуда. Тіпті кейбір алыпсатарлар әкімдік тарапы ұйымдастырған жәрмеңкеден арзанға алып, базар ортасында ақша қосып сатуға көшкен. Мұндайда жанын жалдап, тісін қайрап, қайтсем пайда табам деп жүрген кәсіпкерлерді кінәлай алмайсың. Базардағы құны аса өсе қоймаған тауар түрі – ет. Бұдан қымбаттатса ешкім алмай қояды деп сатушылардың өзі шынын айтып отыр. Бірақ, мал бағасы да қымбаттап барады. Карантин талап-

карон өнімдеріне басымдық бере бастаған.

Талдықорған қаласының кәсіпкерлік бөлімі Алматы облысы бойынша кәсіпкерлік және индустриалды-инновациялық даму басқармасымен бірлесе, Қазақстан Республика-

тары күшейсе, ет өндірісі де баяулауы мүмкін. Бұл өз кезегінде еттің де бағасы өседі деген сөз.

Экономистер аталмыш індеттің күшеюі немесе мұнай бағасының әлі де төмендеуі теңге құнын әлсіретіп, нарықты шарықтатып жіберуі мүмкін деген болжам айтады. Егер, сондай бола қалған жағдайда азық-түлікке байланысты Үкіметтің нақты шешімі немесе қаулысының қабылданбауы жұрттың алаңдаушылығын туғызуда. Пандемия басталғалы облыста инфляция деңгейі азық-түлік тауарларына – 101,7% (ҚР 101,9%), азық - түлік емес тауарларға – 100,9% (ҚР 100,9%), ақылы қызметтерге-100,7% (ҚР 100,9%) құраған. Егер, індет жазға немесе күзге қарай тежелмесе, көрсеткіштердің бұдан да кері кетуі бек мүмкін. Онда биліктің қорындағы азық азаяды, жекелеген саудагерлер өз білген бағасын қоя бастайды. Соңында жоғарыдағы жұмыстардың барлығы жеке алыпсатарлардың бағаға ықпалын уақытша азайту үшін ғана жасалған болып шығады.

Базар нарқының күн сайын құбылып, әр дүкенде әр түрлі жоғары бағамен сатылуын болдырмау мақсатында әлеуметтік желіде ерікті топтар пайда бола бастады. Соның бірі «фейсбук» желісіндегі «Баға бақылауда» парақшасы. Қазірдің өзінде онда Алматы облысының кейбір аудандары мен облыс орталығы Талдықорғанда бағаны негізсіз көтеріп отырған сауда орындары бейнетаспаға түсірілген. Базардағы бағаны жергілікті билік жоғарыдағыдай шаралар немесе жәрмеңке өткізу арқылы ғана ұстап тұруға қауқарлы. Өйтпесе, мына бағада сатасың деген талап-

ты әркімге барып қоя алмайды. 31 наурыздан бастап Алматы облысы аумағында шектеу шараларын күшейту туралы қаулы қабылданды. Соған орай базарлар мен жәрмеңкелер қызметі де уақытша тоқтады. Осыдан бұрын жергілікті әкімдік коммуналды базарлар мен жәрмеңкелер арқылы бағаны реттеп отырса, бұдан кейінгі жұмыстары қалай жалғасын табатыны белгісіз. Бізде көкөніс өнімдерінің көбіне сырттан келетіні мәлім. Отандық өнімге қарағанда арзан. Енді, сырттан келетін азық-түліктерге де шектеу қойылса, Қапшағайдың қияры мен сарымсағына қол жетпей қалу қаупінің де бар екендігін айта кету керек. Бәсекелестік жоқ жерде бағаның шарықтай беретіні түсінікті жайт. Сонымен бірге Үкімет жұмыссыз қалғандарға 42 мың теңге қаржылай көмек те тағайындады. Шәкіртақы, зейнет ақының да көбейетіні мәлім болды. Біздің кәсіпкерлер ендігі кезекте дүкен сөресіндегі дүниесін қымбаттатпаса, арзандатпаса анық. Ал, «Әлеуметтік сөрелерді» орнатуға қаладағы барлық дүкен иелері құлықты деп айтуға тағы келмейді. Биыл ауылшаруашылық дақылдарын егу көлемін ұлғайтамыз деген әкімдер есебіне індет бір жағы қолбайлау болайын деп тұр. Астық аз егіліп, түсім төмен болса, қиналатын тағы қараша халық. Не десек те, теңге мен індеттің қос бүйірден қысқан уақытында елді аман-сау, ашықтырмай, ашындырмай алып шығу билікте отырған ақ жағалыларға сын болғалы тұр.

А.НАЗЫМҰЛЫ.

ОҚШАУ ОЙ

Тәртібіңіз – тәліміңізге сай болсын

...Қыран бүркіттің мойнына шығатын жалғыз құс бар екен. Ол – қарға. Ол бүркіттің желкесіне сүлікше жабысады. Бірақ, бүркіт қарсылық көрсетпек түгілі, оған бола уақыт пен күшін сарп етпейді. Бар болғаны қанатын кеңге жайып көкке самғайды. Ол биіктеген сайын ауа тарылып, қарғаның дем алуы қиындайды. Ақыры дем жетпегесін, жан керек, қарғаның өзі-ақ төменге құлдилады. Сол сияқты өз

мақсатыңа жетуің үшін сенің де біреуге бірдеңе айтып, дәлелдеп жатуыңның қажеті шамалы. Бар болғаны алға жүре бер, қалғаны өз-өзінен артта қалады.

Алла деп қол жайып бес уақыт «намазын» оқып жүргендермен өзімшіл өркөкірек кейбір жандар арасында пендешілікке салынып жаратқан иеміз, жаратылыстың қағидасы мен шарифаттың өзіне жүктеген міндет-парызын қалыс қалдырып

қара басының қамын күйттеп кететін жандардың қылықтары қауым жұртқа келеңсіздік туындатып жатқанын да жиі көреміз. Алладан қорықпау, адамгершілік, адалдық-адами қасиетіңізге кері әсерін тигізіп қана қоймай отбасыңыз бен ұрпағыңыз, басқа да адамдардың тағдырына жағымсыз іс-әрекет қалдыра беретініне мойын сына жүргенге не жетсін ағайын.

Мертебеңіз асқақтап, мерейлі қалпыңызды

сақтап, өмірдегі өз орныңыздың құндылығын ел алдында жоғалтқыңыз келмесе, қырандай қанатыңызды кеңге жайып, кеңістіктің төріне, өмірдің өріне, өзіңіздің өрендігіңізбен өзгенің қолдаушы-қамқоршысы бола самғай беріңіз ағайын.

Тәртібіңіз – төліміңізге сай болсын! Төліміңіз – біліктілігіңізге ұштаса ұлылығын көрсете білсін! Қамшының сабындай қысқа өміріңізде есіміңіз ел есінде еңселі өрендігіңізбен қалсын?! Еліңіз – сізді, сіз – еліңізді сыйлап өткенге не жетсін ағайын!

Құрметбек САНСЫЗБАЙҰЛЫ

В СВЯЗИ С ПОСЛЕДНИМИ СОБЫТИЯМИ

ЗА НАРУШЕНИЕ ЧРЕЗВЫЧАЙНОГО РЕЖИМА...

Как сообщает пресс-служба Алматинского областного суда, Талдыкорганским специализированным межрайонным административным судом Алматинской области 30 марта 2020 года рассмотрены административные дела в отношении 6 индивидуальных предпринимателей за нарушение режима чрезвычайного положения.

Талдыкорганские частные предприниматели, нарушая правила карантинного режима, продолжали осуществлять свою деятельность, подвергая опасности жизнь и здоровье граждан.

Так, одним из правонарушителей индивидуальным предпринимателем Б. в цехе по производству замороженных мясных полуфабрикатов нарушен режим чрезвычайного положения, в части обязательных санитарно-противоэпидемических мероприятий: в цеху не усилен дезинфекционный режим, не установлены санитайзеры для обработки рук, персонал не обеспечен одноразовыми масками и перчатками.

Всем правонарушителем за нарушение пункта 6 статьи 476 Кодекса об Административном правонарушении РК (нарушения режима чрезвычайного положения, карантина и проведения других обязательных санитарно-противоэпидемических мероприятий) назначено административное взыскание в виде административного штрафа в размере 26510 тенге.

В Кербулакском районном суде Алматинской области в связи с нарушением установленного режима чрезвычайного положения и несоблюдения требований, по пункту 6 статьи 476 Кодекса об административных правонарушениях Республики Казахстан были рассмотрены два административных дела.

Как стало известно в суде, индивидуальными предпринимателями был нарушен установленный карантинный режим, а именно: магазин не был оборудован дезинфицирующим средством для рук, также продавцы не соблюдали масочный режим.

Суд признал нарушителей виновными и назначил административное взыскание штраф в размере 10 МРП.

Капчагайским городским судом Алматинской области рассмотрено дело об административном правонарушении в отношении гражданина С. по пункту 3 статьи 476 Кодекса об административных правонарушениях Республики Казахстан.

Как стало известно в суде, правонарушителем С. 23 марта 2020 года около 22:00 на трассе Алматы-Усть-Каменогорск была организована незаконная автомобильная гонка.

Капчагайский городской суд признал гражданина С. виновным и назначил ему административное наказание в виде штрафа в размере 26 510 тенге.

После вступления постановления в законную силу установлен 30-дневный срок для его добровольного исполнения.

Енбекшиказахским районным судом Алматинской области рассмотрено 3 административных дела в отношении субъектов предпринимательства г.Есик по пункту 6 статьи 476 Кодекса об административных правонарушениях Республики Казахстан (далее КоАП РК). В суде установлено, что при санитарно-эпидемиологическом обследовании в кафе обнаружены факты нарушения мер санитарной безопасности, а именно: не установлены санитайзеры для обработки рук, отсутствуют антисептические и дезинфекционные средства, персонал не обеспечен одноразовыми перчатками и

За преступную беспечность приходится платить: в Казахстане действуют штрафы за нарушение карантина и режима ЧП. Впрочем, в мире наказания значительно строже — от избиения палками до смертной казни...

Коронавирус COVID-19 — уникальный в своём роде вызов современному обществу. В борьбе с вирусом самый важный фактор — своевременное реагирование и эффективные действия властей. С 15 марта в стране объявлено чрезвычайное положение, и далее власти принимают ряд мер для обеспечения безопасности граждан: например, оцепляются некоторые дома в мегаполисах, для некоторых городов закрываются авиа- и железнодорожного сообщения, авиапассажиры, прилетевших из-за границы, размещают в гостиницах, развернутых под медицинские стационары, где медработники берут анализы на COVID-19, и т. д.

Режим карантина подразумевает ряд мер и временных ограничений. Их невыполнение влечёт административную ответственность. В Казахстане, согласно статье 476 КоАП, это штраф (10 МРП или 26,51 тыс. тг) либо арест до 15 суток.

масками, тем самым нарушен установленный режим чрезвычайного положения.

В связи с этим, постановлением суда индивидуальный предприниматель М. признан виновным по пункту 6 статьи 476 КоАП РК и подвергнут административному взысканию в виде ареста сроком на 5 суток, индивидуальный предприниматель С. и ТОО «Д» признаны виновными по пункту 6 статьи 476 КоАП РК и подвергнуты административному взысканию в виде штрафа в размере 26 510 тенге в доход государства.

Также этим судом рассмотрено административное дело в отношении физического лица по пункту 2 статьи 476 Кодекса об административных правонарушениях Республики Казахстан (далее - КоАП РК).

В суде установлено, что гражданином Е., нарушен установленный режим чрезвычайного положения, согласно которому он обязан находиться дома на карантине. Так, нарушитель Е., не соблюдая требований, выехал из своего дома на один из торговых рынков города.

Постановлением суда гражданин Е. признан виновным по пункту 2 статьи 476 КоАП РК и ему назначено административное взыскание в виде штрафа в размере 26 510

тенге в доход государства.

В Балхашском районном суде Алматинской области индивидуальные предприниматели привлечены к административной ответственности за нарушение чрезвычайного положения.

В связи с нарушением установленного режима чрезвычайного положения и несоблюдения требований пункта 6 статьи 476 Кодекса об административных правонарушениях Республики Казахстан были рассмотрены два административных дела.

Как стало известно в суде, индивидуальными предпринимателями был нарушен установленный режим чрезвычайного положения, а именно: магазин не был продезинфицирован, не был оборудован дезинфицирующим средством для рук, также хлебобулочные изделия реализовывались без упаковки.

Балхашский районный суд признал нарушителей виновными и назначил каждому административное взыскание в размере 26 510 тенге.

Карасайским специализированным межрайонным административным судом Алматинской области за период с 22 по 25 марта 2020 года рассмотрены административные дела в отношении 26

граждан за нарушение чрезвычайного положения, то есть нарушение статьи 476 Кодекса об административных правонарушениях Республики Казахстан (далее - КоАП).

В отношении 25 правонарушителей, намеревавшихся незаконно пересечь карантинную зону, назначен административный арест на срок от 2 до 10 суток, в отношении 2 правонарушителей вынесен административный штраф в размере 26 510 тенге, 1 правонарушитель получил предупреждение, а материал в отношении 1 правонарушителя был направлен по подследности в Специализированный административный суд города Алматы.

Кроме того, жителю Алматинской области, организовавшему «Кокпар» во время карантина, за нарушение пункту 3 статьи 476 КоАП назначено административное взыскание в виде административного ареста сроком на 5 суток.

В связи с объявлением в стране «чрезвычайного положения», заметно множество правонарушений во время карантина, ввиду этого призываем граждан строго соблюдать правила в период чрезвычайного положения!

Ш. ХАМИТОВ.

ЖҮРЕК СӨЗІ

МЫҢ АЛҒЫС САҒАН, ДӘРІГЕР!

ДӘРІГЕР ДЕГЕН – ЕҢ ҰЛЫ ӘРІ ҚАСТЕРЛІ МАМАНДЫҚ ИЕСІ. БҮГІНДЕ БҮКІЛ ӘЛЕМ ЖҰРТШЫЛЫҒЫ ОСЫНАУ АБЗАЛ ЖАНДАРДЫҢ КӨМЕГІНЕ МҰҚТАЖ БОЛЫП, СОЛАРҒА СЕНІМ АРТУДА. СЕБЕБІ, ЖЕР ЖАҒАНДЫ ЖАЙЛАҒАН КОРОНАВИРУС ДЕРТІ КҮННЕН КҮНГЕ ҮДЕП, САН МЫҢДАҒАН АДАМНЫҢ ТАҒДЫРЫН ЖАЛМАҒАН ҚАУІПТІ ДЕРТКЕ АЙНАЛЫП ҮЛГЕРДІ. ОСЫ ҚАРУСЫЗ МАЙДАНДА АЛДЫҒЫ ШЕПТЕ АРПАЛЫСЫП, АДАМ ЖАНЫНЫҢ АРАШАШЫСЫ БОЛЫП ЖҮРГЕНДЕРДІҢ ЕҢБЕГІ ОРАСАН ЗОР ЕКЕНІ АҚИҚАТ.

Бүгінге дейін нақты емі табылмай жатқан осы бір кеселге шалдыққандарға жедел түрде көмек көрсетіп, жанын аямай жанкештілікпен жұмыс жасап жатқан денсаулық сақшыларына күллі әлем сенім артып отыр. Тіпті, осы тұста өзіне артылған сенімге селкеу түсірмей, күн, түн демей дамылсыз еңбек етіп жүрген ақ халаттылардың үй бетін көрмегеніне де біраз болған. Бұл жөнінде Елорданың қоғамдық денсаулық сақтау басқармасының басшысы Сәуле Қисықова мәлімдеген болатын. Оның айтуынша, коронавирусты емдеуші дәрігерлер стационардан шықпайды. Ол жер барлық құралмен жабдықталып, ондағылар үшін барынша жағдай жасалған. Жұмыс уақыты біткен соң сол жерде демалады, тамақтанады. Сөйтіп, келесі ауысымға шығып, жұмысын жалғастыра береді. Себебі, бұл – эпидемиологиялық режимнің талабы екен. Тіпті науқастарға емдом жасап жүрген атыраулық 3 және қызылордалық 1 медбике қызмет барысында осы дерттің тырнағына өздері де ілігіп кеткен.

Өзгенің жанын алып қалам деп қауіп пен қатердің арасында басын бәйгеге тігіп жүрген ақ халаттылардың еңбегі еленбей жатқан да жоқ. Осы тұста ел Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев қызметтерін мүлтіксіз орындап, дамыл таппай қызу жұмыс үстінде жүрген жандарға ерекше ықыласын жеткізген болатын. «Коронавирусты анықтау, науқастарды емдеу және вирустың одан әрі таралмауы үшін аянбай еңбек етіп жатқан дәрігерлерге алғыс айтамын. Үкімет осындай қызметкерлерге сыйақы беру шараларын қабылдайды», – деп жазды ол өзінің Twitter-дегі парақшасында. Одан кейінгі кезекте бұл іс дереу қолға алынып, коронавирустан емдеуші дәрігерлер жалақысына үш санат бойынша үстемеақы қосылатын болды. Оның көлемі 212 мың теңге мен 850 мың теңге аралығын құрайды. Демек, орташа айлығымен қоса есептегенде жоғарғы санатты дәрігер

айына 1 миллион теңгенің үстінде жалақы алатын болады. Сонымен бірге, бұл ауруды жұқтырып алған дәрігерге 2 миллион теңге көлемінде сақтандыру төлемі тағайындалып, егер медициналық қызметкер аталмыш вирустан қайтыс болатын болса, оның

АБЗАЛ ЖАН

Кесапат дерт тигізген соң кесірін Бұрынғыда йестілмейді еш үнің Сол аурумен күресіп жүр жалғыз-ақ, Ақхалатты абзал жандар осы күн.

Қорғау үшін жақыбай мен жарлысын, Дәрігерлер салып жатыр бар күшін. Адалдықпен атқарған соң қызметін, Адам біткен айтып жатыр алғысын.

Кейбіреулер тәж тажалға сенбейді, Ол таяды сенбе мейлі сен мейлі. Жаранды да сананды да ғаламды, Жалғыз ғана осы жандар емдейді.

Кейбіреулер тәж тажалға сенбейді, Ол таяды сенбе мейлі сен мейлі. Тажалды адам Алла жазса жеңеді, Ажалды адам ешуақытта жеңбейді.

Кейбіреулер тәж тажалға сенбейді, Ол таяды сенбе мейлі сен мейлі. Дәрілердің атын қайдам бірақ та, Дәрігердің аты мәңгі өлмейді.

А. БҮЛҒАҚОВ.

отбасына 10 миллион теңге мөлшерінде төлемақы беріледі.

Ал Денсаулық сақтау министрі Елжан Біртанов әлеуметтік желі парақшасында еліміздегі санитарлық-эпидемиологиялық қызметтің барлық қызметкерінің, санитарлық зертханалардың, сондай-ақ, жедел

жәрдем дәрігерлерінің еңбегі ерен екенін атап көрсетті. «Коронавирус жұқтыруы мүмкін деген күдікпен карантинге жабылған азаматтарға медициналық көмек көрсеткен емхана, аурухана мамандарына да көп рақмет! Сіздердің арқаларыңызда және сіздердің мамандық алдындағы адалдық, отансүйгіштік қасиеттеріңіздің арқасында Қазақстан медицинасы күн сайын өршіп келетін жаһандық індетті жеңе алатынына сенімдімін!» – деді министр. Сондай-ақ, пандемиядан зардап шеккен әлем елдері бастаған «Дәрігерлерге мың алғыс» акциясы әлеуметтік желіде айтарлықтай қолдау тауып, карантинге жабылған тұрғындар күнделікті кешкі сағат 20:00 шамасында балкондарына шығып, ақ халаттыларға алғыс ретінде қол шапалақтауды әдетке айналдырған.

Осындай қатаң режимдеіс жүргізіп жүрген медицина қызметкерлерінің күні бойы тағып жүрген бетперделерінен ойылып қалған жүздері, орындықта ұйықтап отырған суреттері, қаншама уақыт анасының жолына қарайлап, көз жастарын тыя алмайсағыныштан сарғайған олардың бүлдіршіндерінің бейнежазбалары әлеуметтік желілерде тез тарап, халықтың да қызу талқысына түскен. Осы індет басталғалы ауруханадан үйіне қайтпай, жұмыс

орнында апталап қызмет етіп жүргендерге арнап ән жазылып, бейнеклиптер де жарық көріп үлгерді. Қазақстандық жасөспірімнің Денсаулық сақтау министрі Елжан Біртановқа арнап жазған хаты да ешкімді бей-жай қалдырмады. Хатта Раида есімді мектеп оқушысы анасының мамандығы дәрігер екенін, елімізде төтенше жағдай жарияланғаннан бастап оны тәулік бойы көрмейтінін жазған.

«Кеше менің туған күнім болды. 13-ке толдым. Бірақ менің көңіл-күйім болмады. Себебі мен үшін ең басты адам – Анам жанымда болмады! Ол маңызды әрі қайырымды іспен айналысып жатқанын білемін. Алайда, оны қашан көретінімді білмеймін... Ол үшін қатты уайымдаймын. Сырқаттанып қала ма деп қорқамын. Ол үйге оралмай ма деп үрейленемін... Елжан Амантайұлы, сіздің де от-басыңыз бар. Қолыңыздан келгенін барлығын жасаңызшы. Бұдан былай ешкім ауырмайтындай етіп, анам тезірек үйге оралсыншы. Бұл – мен үшін ең үлкен сыйлық болар еді», – деп жазылыпты хатта. Бұған министр мырза да жауап қайтаруды ұмытқан жоқ. Оқушы қызды туған күнімен құттықтай отырып, оған зор денсаулық тіледі. Сонымен бірге, «Анаң екеуің туған күніңді жақын уақытта бірге атап өту үшін қолдан келгенді жасауға уәде етемін. Көңіл-күйіңді түсірме! Барлығы жақсы болады!», – деп сенім білдірді.

Қызылды-жасылды қызығы көңілден кетпес мынау жарық дүниеде адамның бірінші байлығы денсаулық екені даусыз. Басымыз ауырып, балтырымыз сыздай қалса осы бір денсаулық сақшыларының көмегіне мұқтаж болып, жанымызға сая іздеп жатамыз. Ал бүкіл әлем халқының үрейін алып, сан мыңдаған тағдырды жалмаған осынау алапат дерттен әлемді тазарту жолында, халқымыздың денсаулығын сақтау үшін тынымсыз еңбек етіп жүрген барша ақ желеңді абзал жандарға біз де өз алғысымызды жеткіземіз. Дәрігерлер, сіздерге мың алғыс!

Лина АЙДЫНҚЫЗЫ

ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙ ТӘРТІБІН БҰЗҒАНЫ ҮШІН...

Алматы облыстық сотының баспасөз қызметі хабарлағанындай, Алматы облысының Қарасай мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотында төтенше жағдайдың енгізілгеніне қарамастан, карантиндік режимге байланысты Алматы қаласы аумағына 2020 жылдың 22 наурызы 00:00 сағаттан бастап кіруге рұқсат етілмегендігі туралы өткізу жүйесінің мемлекеттік органмен белгіленген режимін бұзған Алматы облысының тұрғынына қатысты әкімшілік іс қаралды.

Сотпен анықталғандай, құқықбұзушы Қарасай ауданында тіркелген, бірақ оның сөздерінен оны блок посттан өткізбеген, содан кейін қаланың шекарасын жаяу кесіп өтіп, Алматы қаласындағы тұрып жатқан жеріне жетпекші болған. Сот қаулысымен ол ҚР ӨҚБТК-нің 476-бабы, 1-бөлігі «Төтенше жағдай режимін бұзу» бойын-

ша әкімшілік жауапкершілікке тартылып, 26 510 теңге көлемінде айыппұл салу жазасы тағайындалды.

Алматы облысы Ақсу аудандық сотында да төтенше жағдай режимін бұзғаны үшін жеке кәсіпкерлер жауапкершілікке тартылды.

Атап айтқанда, Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық

туралы Кодексінің 476-бабының 6) тармағымен төтенше жағдайдың жариялануына байланысты мемлекеттік орган белгіленген режимді бұзу немесе талаптарды орындамауына байланысты, екі әкімшілік іс қаралды. Сотқа мәлім болғандай, төтенше жағдайдың жариялануына байланысты мемлекеттік орган мен белгіленген карантин режимін бұзған, атап айтқанда, дүкенге келушілердің қолдарын залалсыздандыратын құрал қойылмағаны, дүкенде залалсыздандыру жұмыстары жүргізілмегені, дүкенші жұмыс кезінде бетперде тақпағаны анықталған. Сот қаулысымен құқық бұзушыларға 26510 теңге мөлшерінде айыппұл салу түріндегі әкімшілік жаза қолданылды.

Алматы облысы Алакөл аудандық сотын-

да төтенше жағдай режимін бұзғаны үшін жеке кәсіпкер жауапкершілікке тартылды. Қазақстан Республикасының ӨҚБТК-нің 476 – бабының 6 тармақшасында көзделген құқық бұзушылықты жасаған үшін әкімшілік іс қаралды.

Атап айтқанда, 2020 жылдың 26 наурызында кафе жұмыс жасауын тоқтатпай жұмыс жүргізіп, яғни төтенше жағдай жарияланғанына байланысты мемлекеттік орган белгілеген режимді бұзғаны анықталған. Сот қаулысымен құқық бұзушыларға 26 510 теңге мөлшерінде айыппұл салу түріндегі әкімшілік жаза қолданылды.

Ш. ХАМИТОВ.

ОРАҚТЫ БАТЫРДЫҢ ТУҒАНЫНА – 600 ЖЫЛ

ҰРПАҚҚА ҰРАН БОЛҒАН –

ҚАЗАҚ ХАЛҚЫ ҚАНШАМА ҒАСЫР ӨМІР СҮРСЕ, СОНШАМА ҚАҺАРЛЫ КЕЗЕҢДЕРДІ БАСТАН КЕШІРДІ. СОЛ КЕЗЕҢДЕРДЕГІ ХАЛЫҚ ҚИЯЛЫНДАҒЫ ЕЛЕСКЕ АЙНАЛЫП КЕТКЕН АЙҒАҚ ДЕРЕКТЕР МЕН ТАРИХИ БАЯНДАРДЫҢ БАРЛЫҒЫ ДА БОЛҒАНЫ БОЛҒАНДАЙ БОП ЖЕТИП ОТЫР МА? ЖОҚ, ӘРИНЕ АРҒЫСЫН АЙТПАҒАННЫҢӨЗІНДЕҚАЗАҚТЫҢІРГЕСІНҚАЛАҒАНАЛҒАШҚЫ ХАНДЫҚ ТҰСТАРЫНДАҒЫ БАТЫРЛАРЫМЫЗДЫҢ, ӘУЛИЕЛЕР МЕНБИ-ШЕШЕНДЕРІМІЗДІҢҰЛТЫҮШІН,ЖЕРІҮШІН,РУ-ТАЙПАСЫ ҮШІН НЕБІР ҚҰРБАНДЫҚҚА БАСЫН ТІККЕН ЕРЛІКТЕРІ ӨЗ ОРНЫ-МЕН, ӨЗ ЖӨНІМЕН ПАРАҚТАЛДЫ ДЕЙ АЛАМЫЗ БА?

Мақұлдау қиын. Ұлт болмысындағы асқақ рух, ерлік мінез сияқты қылыштың жүзіндей қасиеттердің алтын арқауларын ширата есе алмауымызға себеп не? Тарихтың толғақты кезеңдерінде қалыптасқан ерлік пен батырлық жасаған адамдардың есімдері мәңгілікке қалуы тиіс қой. Бұл басы ашық ақиқат болса керек.

Тұл-турасына көшейік: қазақ халқының бойындағы елдік қасиеттің, ерлік ежеттіктің тамыр соғысын солқылдатқан асқақ рухтың өршілдігі әріден бастау алады. Қазақ даласында айдарынан жел өсіп, төл тарихын тарландардың тұяғымен жазған батыр бабаларымыздың ерлік жолдары, қолымызды жүрегіміздің тұсына қойып сөйлейікші, ғажаптардың ғажабы емес пе? Қазақ хандығына ұйысқан ру-тайпалардың елдікті ерен етуге қосқан үлестері қаншама? Қазақ хандығының шаңырағын көтерген ел-жұрттың болмысындағы асқақ рух, өзінің шындалған жүзін одан әрі шыңдай түсті. Үркердей, бәлкім одан да көп батырлардың қан-қасап шайқастарға қарамастан күрескен ерлік шайқастары хандықтың орнығуына, елдіктің бекемделуіне, рулық-тайпалық күштің нығаюына, туған жерге деген сүйіспеншіліктің киелі сипат алуына, ең бастысы, ұлттық рухқа идеал болатындықтарымен даралануы әйгілі тұлғалардың халық жадында орнығуына айрықша қазық болды. Қазақи болмыстың өз елі рухында сақтала келе жатуының да сыр-сандығы осында болса керек.

Ойдың орамын тым әріректер қайыруымыздың өзіндік қисыны да жоқ емес? Тәңір нәсіп еткен баянды-баянсыз өмірдің небірін өткердік. Асқар таудың ар жағында аспан барын байыптадық. Көк пен жердің аралығындағы мың сан топалаң толқындар мен шағырмақ шаң-тозаңдарды жұттық. Қазақ халқы қаншама ғұмыр кешсе, соншама қаһарлы қиын кезеңдерді бастан өткерді. Халық қолында сақталған немесе болды-ау деген айғақ деректер мен тарихи баяндардың болғаны болғандай боп жетіп отыр ма бізге? Жоқ, әрине. Әңгіме сонда.

Қазақ болып қалыптасуымыздың негізі қаланған, сонау алғашқы хандықтардың тұстарындағы ру, тайпасы үшін, жері үшін, ұлты үшін құрбандық жолына басын тіккен батырларымыздың елі де болса өз орнымен, өз жөнімен парақталмай келе жатқаны ойлантады. «Айтпаса сөздің атасы өледі» дейтіндей болып барады. Бәлкім 300 жылдан аса орыстарға бодан болып келгеніміздің кесірінен де шығар. Күнгейі болмаған көмескі-көлеңкелі тарихымыздың тамырын баса алмауымыздың қаншама «шындық» деп шырылдағанымызбен, бүтіндей ұлттық барын бүтіндей алмауымызды ұрпағымыз көшіре қояр ма екен. Тіпті сақау да өз әлімше өлең айтады ғой. Себебі ... Себебі ... Осындай себептермен қаншама тарихи тұлғалардың ел мерейін өсірер өнегелі істері тарих тұңғығында көмескіленіп барады. Елінің бақытты жерінің бүтіндігі үшін қан кешкен баһадүрлер қаншама. Солар қайда? Солардың бірі қазақтың қас батыры, қолбасшысы Жалайыр Орақты

батыр туралы айтсақ, көне? Тек үш ғана тақырыпқа тоқталғанды жөн көрдік:

Бірінші, Орақты батыр және қазақ тарихнамасы:

Батыр бабамыз мұрасы көптеген ел аузында аңыз-аңгімелер барлығы белгілі, көнекөз абыз аталар, шежірешілер көпті көрген, көп ата-бабаларынан айтылып келген аңыз-ғұмырлары өскелең ұрпаққа ғасырдан-ғасырға жеткізіліп айтылғаны анық.

Ұлы қазақ халқының тарихы мен шежіресінде де Орақты батыр туралы, оның үрім-бұтақтары хатталған. 13 ата Ұлы жүздің шежіресінде (қатағанды қосу керек) жалайырдың «ноқтағасы» екендігі жазылған.

Орақты батыр туралы халық жадында жазылып, ұрпақтан ұрпаққа жеткен ел аузынан алып, қағазға түсірілген жыр-аңыздарды тыңдап немесе оқып отырсаңыз елім-жерім деп еңіреген, қызғышының қырағылығын көксеген алып тұлға көз алдыңызға елестейді.

Ол бейне елестеп қана қоймай тамаша ұлтшылдық-патриоттық сезімге бөлейді. Бұл әсіресе қазіргі кезде ұлттың дербестігін алған тілін, ділін, дінін, мәдениетін, әдебиетін, салт-дәстүрін ата-баба салып берген қалпында сақтау үшін күресуде маңызды орын алады.

Бұл күндері туғанына 600 жыл болатын қас батыр Орақты, ел іргесінің сәгілмеуіне ұлт пен ұлыстығының татулығын көксеген бабамыз алып емен болса, біздер оның бұтақтары мен жапырақтары екенімізді ұмытпай, ұлтымызды, салт-дәстүрімізді, жалғастырып, күшімізді бірткіріп, бірлігімізді нығайтпасақ, құр сөзбен ешбір ынта болмайды.

Енді сөз арқауын Орақты қайсар батыр туралы жазылған деректемелерге назар аударсақ.

Қазақ тарихының атасы Қадырғали би Қосымұлы Жалайыр (1530-1605жж) тарихшы, публицист, философ, қолбасшы, елші болумен қатар жазушы және ақын болған. Осы жолдың авторы ғұлама, дана бабамыздың еңбектері мен ол туралы жазылған арнайы әдебиеттер мен мақалаларды 1965 жылдан бастап жинадым, биыл бабамыздың туғанына 490 жыл толады, осыған орай, 3 кітап, 1 библиографиялық көрсеткіш дайындалу үстінде. Қадырғали би «Жылнамалар жинағымен (1602ж) қатар, «Сиыршы» дастаны және «Орақ пен Қара батыр» диалогын қазақ ғалымдары әдебиетімізге енгізген екен. Соның бір үзіндісін берейін:

Орақ:

*Мен толға десен толғайын,
Қарабатыр, саған толғайын.
Сенің түп-түбінді айтайын,
Сен Ымшақыр деген шәһерден,
Азып шыққан жалғыз үйлі сар едің.
Әкең қара кісі еді,
Ас бергеннің құлы еді,
Шешең қара кісі еді,
Мал бергеннің күні еді.
Қара құлам жалсыз, айыр малсыз,
Алланың қайырынан,
Мал берер күні болжалсыз.
Қара құлам жалды жабылар,
Іздесе Орақ сендей мырзаға*

Орақты батырдың алғашқы суретін салған ҚСРО және ҚР Суретшілер Одағының мүшесі, белгілі суретші Қойлыбай Мендешев.

*Дұшпанның малы табылар.
Қара құлам жалы шеңелде,
Айдын туған Ораққа...* (Ертедегі қазақ әдебиеті хрестоматиясы. Құрастұрушылар: Т.Кенжебаев, Х.Сүйіншәлиев, М.Жолдасбеков, М.Мағауин, Қ.Сыдық Алматы «Мектеп» баспасы 467-97 бет) Бұл ортағасырлық тарихшы Қадырғали бидің өз бабасы туралы толық емес, 33 жолдан тұратын толғауының бір шумағын ғана келтірген сынайы құрастырушы ғалымдар.

Осы Орақты батыр дастаны туралы Ш.Ш.Уәлихановтың тұңғыш рет қазақ тіліне аударылып шыққан алты томдығының бірінші томында басыған екен (177-178 бет), авторының кім екені жазылмаған.

Неге екені белгісіз академик Ә.Марғұлан осы дастан жөнінде түсініктемелерінде...

«Орақ-Ноғай батыры. Уәлихановтың айтуы бойынша Орта жүз қарауыл руынан шыққан батыры», - деп жазылған (сонда 331 бет) қай ғалымға сенуге болады? Жоғарыда бес хрестоматия құрастырушы филолог ғалымдарға ма? Жоқ әлде Ш.Уәлихановтың айты мыс деуі не ме? Бұған тағы қосарымыз Шоқан ғалым осы томның 143 бетінде батыр емес «Орақ мырза» дейді. Әлекей Марғұлан өзінің «Оразмұхамбет кітапханасы» атты мақаласында күміс сандықтың ішінде, «Орақты» дастанын болғандығын жазған, оны Ресейдің Азия музейінің бірінші директоры академик Х.Д.Френтің 1822 жылы күміс сандықтағы жазбаларды көріп, зерттеп жазған тізімнен алған.

Орта ғасырлық ғұлама Қадырғали бабамыз Орақты баһадүр туралы алғашқы қалам тартқан тарихшы деп есептеуіміз керек. Жоғарыда айтылған екі дастанда Ресей архивтері мен музейлерінен іздесе

табылып қалар деген үміттеміз.

XV ғасырда өмір сүрген Орақты қаһарман батырды бейнелеу жырларында оның ру-тайпасының көсемі, алысқанды алып соғар, белдескеннің белін үзген, құралайды көзге атқан, қас дұшпанды ат үстінен құлатқандығы туралы талай ақын-жыраулардың өлеңдерінде кездеседі.

Ол туралы әйгілі Сүйінбай Аронұлы (1815-1898жж) қырғыз ақыны Қатағанмен айтысқанда:

*...Мен бұл жерде тұрмайын,
Іледен әрі өтейін.
Қызыл тілмен жетейін.
«Таңбалы тасты» бетке ұстап,
Желкенді қып кетейін.
Он екі ата ол жақта (дұрысы 13 ата-КН)*

*Жалайыр деген жұртым бар.
Ақкөбікті өлтірген
Орақты батыр мықтым бар!
Арғы атасын айтайын
Толған айдай толқыған, –* деп өзінен төрт ғасыр бұрын өмір сүрген батырдың аруағымен айбындана сөйлейді.

Биыл Жетісудың жезтаңдай ақыны Бақтыбай Жолбарысұлының (1835-1903жж) туғанына 185 жыл толады. Ол да ержүрек батыр бабасы туралы былай деген екен:

*«Ноқтағасы» болсын деп,
Осыған аруақ қонсын деп,
Исі қазақ олжаны
Орақтыға беріпті, –* деп батырдың барша қазақ елінен алған жолын, оның алты алашқа құрметті жан екендігін сипаттап өтеді.

Кеңестер Одағы тұсында ең алғашқы Орақты баһадүр бабамыз туралы поэма жазған Қазақ ССР Халық ақыны (1961ж) Қалқа Жапсарбаев (1886-1976 жж) болатын Ақын атамыздың алғашқы кітабы 1942 жылы «Өлеңдер, дастандар» жарық көрген осы кітабында «Орақты батыр»

ОРАҚТЫ БАТЫРДЫҢ ТУҒАНЫНА – 600 ЖЫЛ

ОРАҚТЫ БАТЫР

поэмасы басылған.

Одан кейін халық ақынының 1951, 1958, 1961, 1976, 1986, 1996, 2005 жылдары және 2011 жылы өлең-жырлары, дастандары шықты. Соның барлығында бұл поэма басылған. Ақын атамыздың кітаптарын құрастырып, кіріспе сөздерін жазғандар Балтабай Адамбаев, Анарбай Бұлдыбай, Ораз Исмаилов, Толғанай Рамазанова және Нурила Бектемировалар болатын. Бірақ бұлардың барлығы «Орақты батыр» поэмасының қашан, не себепті жазылғандығы, тағы басқа жайлары туралы сөз қозғамайды. Енді соған тоқталайық.

Осы жолдың авторы Қазақстан Ғылым Академиясының 1940 жылдан басып шыға бастаған «Хабаршы» (Вестник) ғылыми журналын түгел қарап, тарихшы ортағасырлық ғұлама ғалым Қадырғали би Жалайыр туралы мақалаларды іздеп, ер Орақты бабамыз туралы мақаланы Ғылым Академиясының Орталық ғылыми кітапханасы мен М.О.Әуезов атындағы әдебиет және өнер институтындағы қазақ қолжазбалар қоры бірігіп шығарған «Қазақ қолжазбаларының ғылыми сипаттамасы» атты көптомдық кітабының бірінші томы «Батырлар жыры» деп аталады екен, сонда жазылған. Жалпы редакциясын басқарған Педагогика ғылымдары Академиясының академигі М.Ғ.Ғабдуллин. Осы ғылыми кітаптың 309-311-беттерінде Орақты батыр туралы латын және кириллица әрпімен жазылған мақаламен таныстым. Қ.Жапсарбаевтың өмірдегі толық берілген екен, бірақ туған жылы 1886 жылдың маусым айында ұған деп ойын көрсетіліпті. Жоғарыда көрсетілген халық ақынының 7 кітабында айы жоқ.

Бұл Орақты батыр поэмасын алғашқы көшірушінің аты Қ. Елікбаев деп латынша жазылған. Көшірушінің жас бала екендігін автор жырдың аяғында ғана айтады, – деп жазылған. Бұған қоса ақын Қалқа Жапсарбаев жырлаған. «Орақты батыр» жыры бұрын еш жерде жарияланбаған. Дастанның машинкаға басылған версиясы институтта жоқ деп тағы жазыпты (сонда 309-бет). «Қолжазба 1940 жылы Талдықорған облысы, Киров ауданы колхозда жазылып алынған. Жапсарбаев Қалқа ақынның алғашқы шығармаларының жинағы 1940ж шыққан. Қолжазба латын әріппен және бір жолды дәптерге көк сиямен түсірілген (сонда 310-бет).

Үш дәптер бірге тігілген, ақ қағазбен басылып, қызыл күрең мұқабаға салынған. (Сонда 311 бет).

Мен бұл ғылыми еңбектен тек «Орақты батыр» поэмасында маған керекті жерлерін ғана тандап алдым.

Ақын бабамыз поэманың соғыстан бұрын жазған болуы мүмкін. Бірақ жылы белгісіз. Бұл Орақты батыр туралы поэманың жазылу себебі:

Бірінші, өткен ғасырдың 40-шы жылдары көнекөз, көкірегі ояу, ескіше оқыған, көнені көрген, көпті білетін данағөй, шежіреші, парасатты ата-аналарымыздан естіген аңыз әңгімені шежіреші-ақын Қалқа бабамыз жазуға құлшыған болуы керек.

Екінші, халық ақыны, атамыздың анасы осы Орақты батыр ұрпағы екендігін тағы ұмытпауымыз керек.

Үшінші, Орақты батыр туралы поэма жазу себебі шежіреші-ақын Асым Керімқұлұлы жырлағандай:

«**Ноқта ағасы**» Орақты атансын деп,

Халық болып өмірлік атақ тапты.

Орақтыны айрықша үлкен ету,

Жол болып бұрынғыдан бізге қапты.

Сондықтан Орақтыға жол береміз,

Жасы кіші болса қол береміз.

Ұғып ал кейінгі жас жеткіншектер,

Қаза жетсе бір күні біз де өлеміз

, – деп елін қорғаған, ерлігімен халық

Қазақтың тұңғыш тарихшысы
Қадырғали би Жалайыр

дәстүрін «ноқтағасы» деген жаңа атаумен байытқан батырды ерекше әспеттейді.

Төртінші, Қалқа халық ақыны өзі он үш ата тарақ таңбалы жалайырдың ішінде Сұпы би батырдың (1415-1505жж) ұрпағы. Орақты, Сұпатай екеуі замандас, дос, қарулас, үзеңгілес ретінде тарихта белгілі.

Биыл Сұпатай батырдың туғанына 605 жыл толады. Бұған тағы қосарымыз Орақтының ұрпақтары жоқ жерде қошемет, сый-сияпат тек сұпатайларға ғана көрсетілетінін ескертеміз. Ал, бұл екеуі де болмаса 13 ата Жалайырдың бір ру аталарының ішінен тек абыз аталарына құрмет көрсетіледі, бұл ғасырдан-ғасырға жалғасып келе жатқан салт-дәстүр екендігін ұмытпайық.

Ойға қарымды қаламгер жазушы, ақын Жұмахан Майтжанов ағамыздың бір шумақ өлеңі ойға келеді:

Тойбастарға ортадан,

Орақты руы шықпаса.

Дауыстап қартын қайтадан,

Сұпатай бастар деп айтар

(Майтжанов Ж. Аманат Алматы 2009ж

195 бет)

Біз ғасырдан ғасырға келе жатқан ата-салтты ұмытпауымыз керек. Бұл поэмада Орақты батырдың ерлігін, өз ру-тайпасының қамын ойлаған Жалайыр руының ерте заманда Еділ-Жайық аталатын екі өзеннің сағасын, Жиделі-Байсынның бір жағын мекен еткендігі, құм-шөлейт даланы кезіп жүріп, Ақмешіттен одан Сырдың бойынан, Түркістан бойына жетіп бейбіт өмірді аңсаған Жалайыр руы Шу өзенінің сағасына келіп, оны мекен етеді, осы жерге қоныс теуіп, есін жинағандығын поэмада Қалқа ақын бабамыз тамаша өлең-жырмен суреттейді. Одан кейін поэмада жалайырлар Іле бойына келеді. Қаратал, Іле екі су, елге қоныс болады деп осында тұрақтап қалады. Бұл оқиғаның болғанына 5-6 ғасыр болады деп аяқтайды поэманы Халық ақыны Қалқа Жапсарбаев.

Ақын бабамыздың поэмадағы бір кемшілігі 15 ғасырда өмір сүрген Орақты, Сұпатай батырларды 18 ғасырда еліне белгілі Ескелді, Балпық билермен Қабліса (Қабан) жыраумен замандас етіп жырлағаны шындыққа жанаспайды...

Орақты батырды арнайы зерттеген екінші адам бұл – Жалайыр тарихының тарихшысы, фольклорист, жазушы, радиожурналист Ораз Исмаилов.

Ораз ағамыз 30-дан аса тарихи-тағлымды көрген кітаптың авторы: Ескелді би, Балпық би, Қабан (Қабліса) жырау, Жолбарыс әулие т.б. тарихи тұлғалар туралы тамаша, қазір іздеп таппайтын кітаптардың авторы.

Ораз ағамыз өте еңбекқор, ізденімпаз,

қабілетті, қарымды қаламгер. Қазіргі «пысықтар» сияқты «аспанға қараймын, жұлдызды санаймын» деп ойына келгенін жазып, біреуден көшіріп алып «жаңалық» ашатындарға таң қаламыз.

Ораз ағамыз әрбір аңыз-әңгімелерді кімнен жазып алғанын, қайда тұратынын әрбір кітабының соңында түсініктемелерінде көрсеткен.

Ораз ағамыздың қайтыс болғаннан кейінгі Ескелді би, Балпық биге тағы басқа тарихи тұлғаларға арналған іс-шараларда шыққан кітаптардағы мақалалардың авторы жазушы ағамыздың аты-жөнін көрсетпей жазып қалдырған мұрасын өздері сол тұлғаларды зерттеп, жазып жүргендей және олармен бірге болғандай жазғандығына таң қаласын.

Бұған тағы қосарымыз 15 ғасырда өмір сүрген бабамызда 18 ғасырға «жетектеп» апарған ғалымдар Н.Төреқұлов, М.Қазбеков жазушылар Б.Тоғысбаев, Н.Қылышбаев т.б. екендігін айтпақпыз.

Орақты батыр туралы менің жеке кітапхана қорымда 50-ден аса мақала бар соның ішінде Оракеннің бабасына

Жапсарбаев

арналған сегіз көлемді мақаласы және «Орақты батыр» (Баян, дастан және өлең жырлары) атты кітабы (Талдықорған 1995, 61 бет) бұған қоса екі тарихи-тағлымды кітабында арнайы Орақты батыр туралы мақаласы жарияланғандығын еске саламыз.

Оракен бастап оны қоштаған қауым, баба ұрпақтары 1995 жылы 9 қыркүйекте Ұлы Баһадүрдің 575 жылдығына орай менің кіндік қаным тамған Көксу ауданы Алтуайт жотасының етегінде батырға арнап дүркіретіп тойы, асы өтті.

Оракенің ақындығы да бар еді енді шақырту қағазына марқұм ағаның өлеңіне зер салайық.

Бір өңірде келеміз бірге өсіп,

Қызықты да, қиынды бастан кешіп.

Асына Орақты батыр шақырамыз,

Қуаныш баршамызға ортақ десіп!

Ас десе тірі пенде ұмтылмақ та,

Ол да бір жақсы ырым ынтымаққа

Сол күні Сіз жүрсеніз ортамызда!

Шомылғандай болар ек нұр шуаққа!

Ас соңында концерт, ақындар айтысы, балуандар күресі, бұқа тартыс, ат аламан (16-30 шақырым) бәйге өткізгендігін еске салғанды жөн көрдік.

Халық ақыны Қалқа атамизбен жазушы-фольклорист Ораз ағамыз өз шығармалымен Орақты батырды зерттеуде Орақтытану ілімінің негізін қалады немесе тұлғатануда көп еңбек сіңірді.

Марқұмдардың кемшіліктерін іздеп, жазу біздерге абырой бермейтіндігі анық.

Орақты батыр бабасын зерттеп бірнеше мақала жазып жүрген ер бабаның туғанына 600 жыл толуына ұйымдастырған комиссияның белді мүшесі талантты қаламгер болашаққа көп үміт күттіретін тарихи тақырыпқа құлаш сермеп жүрген үшінші қаламгер ол журналист Серік Әбікенұлы.

Бұл тележурналист ініміздің 2006

жылы Орақты батырға арнап жазған 27 беттен тұратын көлемді «Айқас» повесі (Қазақ хандығының 550 жылдығына арналған).

Екінші, «Орақтытөбе» мақаласы («Парасат» журналы, 2017 жыл №7 сан).

Үшінші, «Ердің сойы – Орақты», (Жетісу 2018 жыл 21 сәуір). Бұл мақалаларда бабамыз туралы қалам тартып жүрген ірі-уақ мақалаларының авторларының еңбегінен шоқтығы биік, көп еңбек еткен талай әдебиеттерді парақтағаны көрініп тұр, бірақ бір кемшілігі пайдаланған әдебиеттерді толық библиографиялық көрсеткіштерін көрсетпегендігі. Мен айтқан библиографиялық көрсеткіштерін көрсетсе бұл мақала ғылыми немесе тарихи-тағлымды шығарма болар еді. Жалпы бұл тек әңгіме, аңыз сияқты.

Көніл жеткенімен көз жетпейтін жерге өкшемізді көтеріп бойымызды соза көтеретін әдетіміз бар ғой. Мен де осы тамаша мақаланы оқып сондай қалғе жеттім. Серік інім бұл мақаланы қайта өңдеп ғылыми түрде жазса бұл тарихшылар мен әдебиетшілерге және болашақ зерттеушілерге таптырмайтын ұрпағына ұран болған бабамыз туралы құнды еңбек болар еді.

Өз заманында аңыз ғұмыр кешкен ерлік көрсеткен еліне жеріне қорған болған батыр қолбасшы Орақты батыр туралы әр жылдары ірілі-уақ арнайы мақала жазған белгілі ғалымдар: Қ.Жалайыри, Ш.Ш.Уалиханов. М.О.Әуезов, А.Ал-Машани, Ә.Қайдар, И.Қарақұлов, Б.Сүлейменов, Б.Адамбаев, А.Бұлдыбаев Т.Омарбеков, О.Мұқатова, Ж.Артықбаев, Н.Төреқұлов, М.Қазбеков фольклоршы Қаратай Биғожин тағы басқалары.

Орақты батыр жайлы тұңғыш рет ғалымдардың арасында кереметтей әдеби тәсілмен қалам тартқан адам академик Ишанбай Қарақұлов марқұм, асыл ағамыз 1972 жылы «Қазақ әдебиетінің» 16-санында жарияланған

Журналист
Серік Әбікенұлы

«Жаңа туған, кімнен туған» мақаласы. Біздер үшін ерекші ыстық әрі құнды. Ол мақалада баһадүр бабамыздың Сыр бойынан төмен қарай жалайырлардың көшіп-қонған ұрпақтары хақында дәйекті деректер берілген.

Жазушылар мен зерттеушілер: Б.Тоғысбай, У.Доспанбетов, Ш.Қалықұлы (2) Р.Толқынбекұлы, Ж.Балшенұлы, Ә.Боранбаева, С.Мұхаметшин (2), Н.Омарқұл (2), Д.Жақсылықов, Қ.Егізбаев (2), Ә.Әріп, С.Майлыбай, М.Алдабергенова, Н.Бектемирова тағы басқалар да қалам тартқан.

Баһадүр бабамызға тамаша өлең жырларын, поэмаларын арнаған ақындар: Б.Жолбарысұлы, А.Керімқұлұлы, С.Аронұлы, Т.Рүстембеков, А.Жексембеков, Ә.Сарыбай, Ж.Жақыпбаев, Ж.Майтжанов, З.Елғондинова, Қ.Қошаханқызы тағы басқалар.

Жалғасы келесі санда.

Құлтай НҰРҚАЛБАЙҰЛЫ,
тарихшы-өлкетанушы.

К 75-ЛЕТИЮ ПОБЕДЫ

Михаил Васильевич БАРАНОВ — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в 1923 году. В ряды Красной Армии, был призван в 1941 году. Участвовал в боевых действиях в составе I Украинского фронта. После демобилизации работал на различных участках произ-

В НАШИХ СЕРДЦАХ...

водства, принимал активное участие в освоении целинных и залежных земель. Награжден орденом «Отечественной войны I степени», медалями «За победу над Германией», «За освоение целинных земель».

ВСЕ ДАЛЬШЕ УХОДЯТ ОТ НАС СОБЫТИЯ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ. ГОВОРЯТ, БУДТО ВРЕМЯ ЗАЛЕЧИВАЕТ РАНЫ. НО ЕСТЬ РАНЫ, КОТОРЫЕ КРОВОТОЧАТ В НАРОДНОЙ ПАМЯТИ... В НАШИХ СЕРДЦАХ, НАВСЕГДА ОСТАНУТСЯ ИХ ИМЕНА, ИМЕНА — НАШИХ ГЕРОЕВ. ОСОБЕННО СЕЙЧАС, КОГДА ВРЕМЯ ТАК БЕСПОЩАДНО К НИМ. МЫ ДОЛЖНЫ ЦЕНИТЬ, И ОТДАВАТЬ ДАНЬ УВАЖЕНИЯ ЗАЩИТНИКАМ РОДИНЫ. СРЕДИ НИХ ЕСТЬ И НАШИ ЗЕМЛЯКИ — ТАЛДЫКОРГАНЦЫ! НИЗКИЙ ИМ ПОКЛОН ЗА ПОБЕДУ, ЗА НАШУ СВОБОДУ И НЕЗАВИСИМОСТЬ!

Григорий Маркович КАРПЕКИН — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в 1927 году в селе Закомельск Полтавского района Омской области. В 1944 году после окончания средней школы, был призван в Армию. Служил в пограничном отряде на Дальнем Востоке. Принимал участие в боевых действиях в войне с Японией. Был тяжело ранен и прооперирован. После окончания службы работал шофером в селе Карабулак Талды-Курганской области. Получил образование в Казахском педагогическом институте. Работал учителем физики и математики в школе города Талдыкорган, а также руководителем авиамodelьного кружка на Станции юных техников. Награжден орденом «Отечественной войны II степени», медалью имени Г.К. Жукова, а также медалями «За Победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.», «За Победу над Японией», «Ветеран труда».

Федор Алексеевич МИХАЙЛОВ — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в 1924 году в деревне Старо-Афонтина Шенталинского района Куйбышевской области. В 1942 году был призван в ряды Красной Армии. Принимал участие в составе морской пехоты в боях на Прибалтийском фронте. Имеет звание ефрейтора. Награжден орденом «Отечественной войны I степени», медалями «За боевые заслуги», «За взятие Кенигсберга», «За оборону Ленинграда», «За Победу над Германией».

Николай Федорович БОГДАНОВ — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в 1926 году в селе Кочки Родинского района Алтайского края. В ряды Красной Армии, был призван в 1943 году. Воевал на 3-ем Белорусском фронте, принимал участие в освобождении города Минска. При освобождении Вильнюса получил ранение. Демобилизован в 1944 году. Награжден орденом «Отечественной войны I степени», медалью «За доблестный труд в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 гг.».

Петр Григорьевич ЗИЗЕВ — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в 1927 году. Принимал участие в войне с Японией. После войны в мирное время работал киномехаником в селе Капал, затем водителем на птицефабрике города Талдыкорган. Награжден орденом «Отечественной войны I степени», юбилейными медалями.

Николай Денисович СВИСТУНОВ — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в 1922 году в селе Черкасское Змеинского района Харьковской

области. С 1943 года в составе 185-го стрелкового полка принимал участие в боях на 1-ом Белорусском фронте, при взятии Берлина и в освобождениях Варшавы. Демобилизован в 1947 году. Награжден орденом «Отечественной войны II степени», медалями «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина».

Александр Иванович ДЬЯЧКОВ — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в 1923 году в селе Новочиха Алтайского края. В 1942 году был направлен на Волховский фронт. Принимал участие в боевых действиях под Ленинградом. После войны работал дизелистом в Жаркентской районной электросети. Награжден орденом «Отечественной войны I степени», медалями «За боевые заслуги», «За победу над Германией».

Николай Акимович МЕЖИНСКИЙ — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в 1924 году в селе Дзержинск Алакольского района Талдыкорганской области. Окончил математический факультет Чимкентского педагогического института. В 1942 году был призван в ряды Красной Армии. Принимал участие в боях на Украинском фронте в составе 5-го механизированного кавалерийского полка. Демобилизован в 1953 году. Награжден орденами «Отечественной войны I, II степеней», «Знак Почета», медалью «За Победу над Германией». Заслуженный учитель Каз ССР.

Петр Васильевич ЗАЙЦЕВ — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в селе Тересимовка Дзержинского района Алма-тинской области. Был призван на фронт в 1943 году. В составе 71-ой Гвардейской дивизии воевал на 1-ом Белорусском фронте, а также принимал участие в боях под Сталинградом и на дальнем Востоке. Был старшиной роты. Награжден орденом «Отечественной войны I степени», медалями «За отвагу», «За боевые заслуги», «Ветеран труда».

Николай Николаевич КОНОНЕНКО — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в 1925 году. В 1942 году был призван в ряды Советской Армии. Воевал в танковой дивизии, принимал участие в боях на 1-ом и 2-ом Украинском фронтах. Награжден орденом «Отечественной войны I степени», медалями «За Победу над Германией», «За боевые заслуги», а также юбилейными медалями.

Михаил Семенович ПРЯДУХИН — ветеран Великой Отечественной войны.

Родился в 1927 году в селе Дзержинск Алакольского района Талдыкорганской области. В рядах Красной Армии принимал участие в боях за освобождение Польши, а также в войне с Японией. Награжден орденом «Отечественной войны», медалями «За боевые заслуги», «За Победу над Японией».

ТАЖАЛ

**ӘЛЕМДІ ДҮРЛІКТІРГЕН
КОРОНАВИРУС КЕСЕЛІ
ҚАЗАҚСТАНДЫ ДА АЙ-
НАЛЫП ӨТПЕДІ. «АУРУ
КІРДІ, ӘЛЕК КІРДІ» ДЕ-
ГЕН ОСЫ. ДЕНСУЛЫҚ
САҚТАУ МИНИСТРІ
Е.БІРТАНОВТЫҢ АЙТУ-
ЫНША, БҮГІНГЕ ДЕЙІН
ЖҰҚПАЛЫ ДЕРТПЕН
СЫРҚАТТАНҒАНДАР
САНЫ 400-ДЕН АСЫП
ЖЫҒЫЛАДЫ. ОЛАРДЫҢ
ОҚШАУЛАНҒАНЫ,
ЖӘНЕ ОСЫ АЗА-
МАТТАРМЕН ЖАҚЫН
ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТА
БОЛҒАНДАРДЫҢ
БАРЛЫҒЫ БАҚЫЛАУҒА
АЛЫНҒАН.**

Жұқпалы індеттен үш адам қайтыс болды. Емделіп жатқандардың арасында жағдайлары орташа, ауыр науқастар бар екені айтылуда. «Тәж ауруы» деп айдарлап ат қоюуының өзі бұғалыққа бағынбай ғаламшарды мекендеген әлемнің жұртынның иманын үйріп, үрейін алуда.Құдайда «сақтанғанды сақтаймын» –деген. Әу баста көрші Қытай мемлекетінен бастау алған індеттің таралуы тез болып, ажал құштырған адамдар саны сағат сайын ұлғайған. осыдан соң Қазақ мемлекеті де дабыл қағып, шетелде оқып жатқан студенттерді елге алдырып, қазақстандықтарды шетелдерге саяхаттауды доғаруын өтініп, сақтық шараларын қолға алуды айтқан-ды. Алайда, күні бүгінге дейін, тіпті жұқпалы індет босағамызға кіріп, адамдар ауру жұқтырып, ажал құшып жатса да қалың бұқара әлі жайбарақат күй кешіп жүр. Кеселді жұқтырғандар шетелге саяхаттап барғандар, өзге мемлекеттерде жұмыс бабымен әрі білім алып жүргендер мен қазақстанға жұмыс сапарымен келгендер. Осыған орай, мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев бастап Үкімет қолға алған жедел шаралар, халық денсаулығын күзететін дәрігерлерді аяғынан тік тұрғызды.

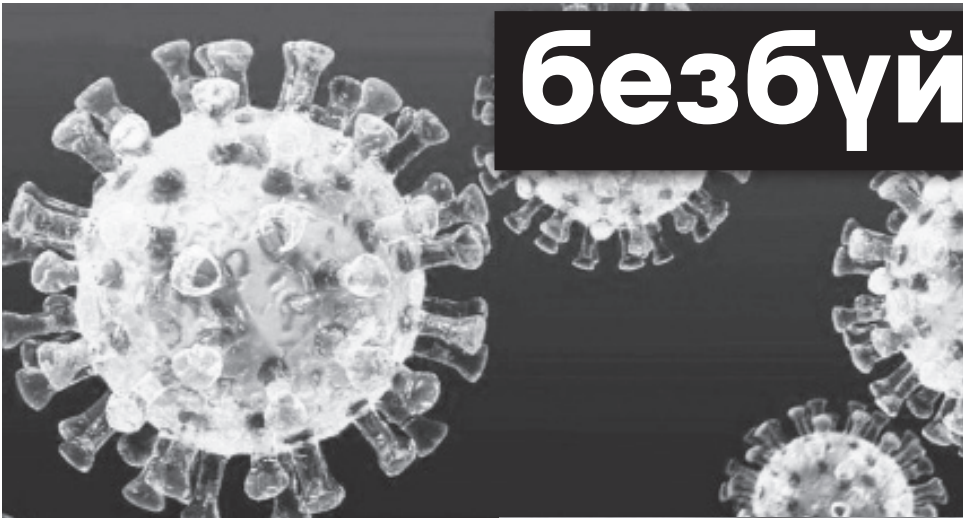
Мемлекеттің басты талабы халықтың денсаулығын күзету, адам шығынына жол бермеуге әрекет етуде. Көрші Қытайдан бастау алған бұл кесел Корея, Жапон, Иран, Италия, АҚШ тізбелелей берсең күн сайын ырыққа көнбей кең көлемде жайылып барады. Әйтсе де қытай бұл кеселді бір айда тұзақтаса, Корей мемлекеті мен Жапония екі-үш аптада ауруды бәсеңдеткендерін айтуда. Ал Италия мемлекетінде бұл індет өршіп, адамдар сағат сайын ажал құшуда. Жедел шараны қолға алған Қазақстан Алматы мен Нұр-Сұлтан қаларына кіріп-шығуға карантин жариялады. Алайда, «топалаң заманда тоқаш ұрлапты» демекші, ел ішінде жұмыртқадан жүн қырыққандар медициналық бет перделерді саудаласа, базардағы кәсіпкерлер азық-түлік бағаларын аспандатып жіберді. Адамзатты өкпеден қысып, алқымнан алған ауруға ем таппай,ел есінен танып жатқанда бас пайдаларын көздеген ашкөздер «обал-сауап, ар-ұят» дегенді белге түйіп, қалталарының қамын қүйттеуде. Тіпті, Алматы, Нұр-Сұлтан қалаларына карантин жариялап, қалаларға кіріп-шығуға шектеу

қойылса да, айналма жолдар арқылы жол ақысын 5 мыңға дейін көтеріп, адамдар тасымалдаған қайрымсыздарға айтарға сөз таппай дал боласың. Жұқпалы дертпен «жұмылып жұдырық болып күресейік» деген Мемлекет басшысының сөзін құлақтарына қыстырмай, заңды айналып өтіп, өзінің де, өзгелердің де, өмірлеріне қауіп төндірген пайдакүнемдер аласапыран уақытта байып қалуды көздеуде. Жұрт іші аман болса елде бар осылардың

қылмыстық әрекет бір рет емес 6-рет тіркелген. Бір өкініштісі, мұндай тауарларды тәркілеу және шекара асырмақ болғандары жауапкершілікке тарту заңда көзделмепті. «Қарағайдан шайыр, адамнан қайыр кеткені соншалық, Нұр-Сұлтан қаласында бір топ азамат халыққа қымбат бағада 55000 дана медициналық масканы сатумен айналысқан. Бетпердені саудалаудан түскен пайданың жалпы сомасы 12 миллион 500 мың теңгені

буды көздеуші күдікті бұл тауарды сыртқа жөнелтуді көздесе керек. Медициналық бетперденің қат болғаны сондай, жеке кәсіпорындармен жабық мекеме саналатын түрмелерде осы тапшылықты жою үшін адам күші жұмылдырылуда. Одан бөлек, жеке тұлғаларда қолұшын созу-да. Кей облыстардағы сауда орындары бетпердені халыққа тегін таратуда. Бұл тәсіл қазір халыққа ауадай қажет. Себебі әлемде осы кеселден 50 мыңнан астам

БЕТ ПЕРДЕ САТҚАН

безбүйректер

адам қайтыс болды деген ақпарат интернетте жүр. Испанияда бір түнде 700-ден астам адам бақилық болған. «Үйден шықпаңдар, гигиеналық тазалықты сақтап, бетпердесіз жүрмеңдер» деп Ақпарат министрі мен мединцина өкілдері қанша жар салсада, шекаралық аймақтарды заңсыз бұзып өтушілер толастар емес. Әлі күнге дейін қалада да, далада кезіп жүргендердің тең жартысы бетпердесіз жүр. Сауда орындарындағы, әсіресе

еріндеріне тимеспе еді. Ауыздарында тәубесі, жүректеріне иманның ұясы жоқтар, дәріхана қожайындарына дейін қыл аяғы бетпердені қат тауарға айналдырып жіберді. Болмаса бардың бағасын көтеріп, бұрын 20-30 теңге тұратын бір реттік бет перделер Алматыда 80 теңге болса, Талдықорғанда 150 теңгеге көтерілді. Бірнеше рет пайдаланатын бет перделердің бір данасы 380-1700 теңгеге шарықтады. Тіпті бір мәрте қолға киетін дәріханалық бағасы 10-теңгелік резеңке қолғаптар 100 теңгеге дейін өсті. Қолдан қолға өтіп,делдалдар мен алып-сатарлардың кесірінен дәріханаларға ағылған қалың бұқара бетперде таба алмай сабылуда. Қасқалдақтың қанындай қат дүниеге айналған бетпердеге деген зәрулікті жою үшін Үкімет Қызылордағы жергілікті компания, Қостанайдағы «Большевичка» тігін фабрикасы, Семейде бірнеше мәрте қолдануға болатын медициналық маска, Алматы облысында Іле ауданы, Талдықорған қаласындағы «Ажар» тігін фабрикасы, бір сөзбен айтқанда Қазақстанның барлық аймағында медициналық бетперде тігу қолға алынды. Бірақ, ортада жүрген делдалдар мен дәріханалардағы бармақ басты, көз қыстылардың қам-қарекеттері халықтың ашу-ызасын туғызуда. Басқа-басқа, кесапат кесел меңдеп бара жатқанда бас пайдасын көздегендер өлместің суын ішкендей. Мәселен, өзімізге жетпей жатқан бетперделерді көрші Ресей мен Монғолия асырмақ болған алып-сатарлар ұсталды.168000 бетпердені Павлодар облыстық мемлекеттік кірістер департаменті басшысының міндетін атқарушы Әсем Шәкірова шекарадан заңсыз өткізбек болғанда қолға түскенін айтты. Бұл

құрапты. Сондай-ақ, Алматы қаласында бетпердені заңсыз сатпақ болған сегіз адам құрықталған. Оларданда 2 миллион бетперде тәркіленген. Бір аптаның ішіндегі заңсыз айналымдағы тауардың жалпы құны 300 миллион теңгеге жуық екенін айтуда. Жалпы, Қазақстанда тәулігіне 1 миллионға жуық медициналық бетперде шығарылады екен. Мемлекет, халық болып, үрейлі кеселден қорғануға қам-қарекет жасап жүргенде, қылмыстық әрекеттерге барған мұндай тоғышарларға, пайдакүнемдерге, ең ауыр жаза, қатты соққы берілуі тиіс. «Танауын тасқа соққан балықтай» сансырап қалған халықтың қалтасын қағушылар Талдықорған қаласынан да табылған. Жер үйдің ауласынан 250 қорап медициналық бетперделердің, әр қорабында 1800-2000 болған масканы полициялар тәркілеген. Қылмыстық жолмен пайда та-

далада сауда жасайтын азық-түлік өнімдерін саудалайтын саудагерлердің өнімдері ашық-шашық саудалануда. Олардың гигиеналық тазалықтары назардан тыс қалған. Сенбі күні 28.03.2020 ұйымдастырған жәрмеңкелік базарда бұған көзіміз анық жетті. Дабыл қағылып, снитарлық гигиенаны сақтандар дегенді құлағына қыстырмаған саудагерлер ет, құс, сүт өнімдерін ашықтан-ашық қолдарына қолғап кимей қазы айналдырып, бетпердесіз саудаларын дөңгелетіп жатты. Осы келеңсіз оқиға инфекциялық індетке жол ашпайма, неге тежеу салмайсыз деген журналист сауалына «Сендер пәле іздеп жүрсіңдер» деген Талдықорған қалалық кәсіпкерлер бөлімінің басшысы Нұрбол Қалихаметовтің әрекетін қалай түсінуге болады?

Айтақын МҰХАМАДИ

ЖАНЖАЛДАСУҒА ЖОЛ БЕРМЕЙІК

Қоғамда адамдардың бір-біріне мейіріммен қарауы сонау қазақ халқының әдет-ғұрпынан бастау алады. Ежелден аталы сөзге тоқтап, сөз қадірін білген, аңғалдығы мен адалдығын жоғалтпаған дана халық едік. Қазақ қоғамының көзқарасына сай сот билігінің түпкі мақсаты – дауласушы жақтарды табыстыру, татуластыру болған. «Дау мұраты – біту» деген сөз содан қалса керек.

Осы қасиеттеріміз бола тұра ұлттық санамыздың улануы ма, әлде жаһандану толқынының әсері ме, жылдан-жылға дау-кес болып барамыз. Дәстүрлі құндылықтар құнсызданып, материалдық игіліктер көбірек дәріптелетін бүгінгі қоғамда адамдар да бір-біріне деген мейірім мен сыйластық азайып, қатыгезденіп барады. Бізде ажырасу мен ажырату оңай шешілетін шаруаға айналған. Сондықтан, бұл әлеуметтік құбылыспен қоғам болып бірігіп күресуіміз керек. Ал тағдыры қыл үстінде тұрған отбасыларға ақсақалдардың кеңесі, медиаторлар мен

кәсіби психологтардың, тиісті ұйымдардың жүйелі көмектері ауадай қажет.

Бітімгершілік – дауды шешудің озық әдісі болып табылады. Ұсақ-түйек келіспеушіліктердің бітімгершілікпен шешілуі, қиын істердің сапалы қаралуына ықпал етіп, азаматтардың уақытын үнемдеп, сот барысында орын алатын моральдық, материалдық қиындықтардан құтқарады. Орай келгенде айта кету керек. Бұл күндері бүкіл жер бетін қатерге ұшыратып отырған індетке байланысты барлық елдерде қауырт шаралар қабылданып жатыр. Адамдардың амандығын ойлап, мемлекет та-

рапынан түрлі шектеу шаралары жүргізілуде. «Басты байлық – денсаулық» деген қағиданың ақиқаттығына баршамыздың көзіміз анық жетіп отыр. Сондықтан осындай індетпен күрес кезеңінде дау жанжалдан гөрі денсаулықтың жағдайын көбірек күйіттеген жөн ғой. Демек, болмашы нәрсеге бола даудың өртін тұтатпай, бір бірімізбен тіл табысып, түсінушілікпен қарасақ барлық мәселені ушықтырмай ақ шешуге болары хақ. Қысқасы қиын кезеңде кикілжіңге жол бермей, бір қолдың саласындай, бір атаның баласындай, жұдырықтай жұмылайық, ағайын.

Азамат МАДИЕВ,
Ақсу аудандық сотының судьясы.

ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҚ

«ШЕВРОН» балалар ауруханасына 2 құрылғы сыйлады

Алматыдағы Балалар қалалық клиникалық жұқпалы аурулар ауруханасы кішкентай науқастар үшін жаңа 2 жасанды өкпе вентиляциясы аппаратын (ИВЛ) сыйға алды. Бұл құрылғылар Қазақстандағы COVID-19 ауруымен күресуге көмек аясында берілді.

«Шеврон» компаниясы Алматы қаласы Балалар қалалық клиникалық жұқпалы аурулар ауруханасына (БҚЖКАА) жалпы сомасы 71,8 млн теңгені құрайтын Humming Vue (Жапондық) екі жаңа жасанды өкпе вентиляциясы аппаратын Қазақстанда COVID-19 ауруымен күресу мақсатында тапсырды. Осы аса қажетті жабдықты тапсыруда «Өмір сыйлайық» жобасын жүзеге асырып жатқан «Шевронның» көпжылдық серіктесі «АЯЛА» қайырымдылық қоры айтарлық үлес қосты.

«Шеврон» компаниясының жұртшылықпен байланыс жөніндегі үйлестірушісі Жанар Қошпанованың айтуынша, осы жабдық балалар жұқпалы аурулар ауруханасының дәрігерлеріне тезірек және тиімдірек көмек көрсетуге мүмкіндік береді, өйткені жансақтау бөлімінде бір минутты да жоғалтуға болмайды. «Бүгінгі таңда ірі бизнес пен Қазақстанның үкіметі жаңа коронавирустың таралуын тоқтату және ауыргандарға жазылуға көмектесуге бар күшін салуда.

Орнатылған ИВЛ аппараттарымен қоса дәрігерлер оны пайдалануды үйреніп, кепілді техникалық қолдауға ие болады. Біз жаңа ИВЛ аппараттары тек пандемия кезінде ғана емес, дағдылы жағдайда да балалардың өмірін сақтауға көмектеседі деп сенеміз. «Шеврон» компаниясының атынан мен барлық қазақстандықтарға зор денсаулық және осы күрделі кезеңнен аман-есен өтуге күш-қуат тілеймін», – деді Жанар Қошпанова. Humming Vue ИВЛ аппараттары медицинада соңғы буынға жатады және қысымды 13 микрон деңгейінде бақылауға

көмектеседі, бұл балаларды баро-жарақаттау қаупін азайтып, респираторлық терапияның клиникалық тиімділігін арттырады. Оларды стерильдеу өте оңай және кейін қайта мөлшерлеуді талап етпейді, бұл оны келесі пайдалануға дайындау уақытын айтарлықтай қысқартады. Аппараттар режимдерді ауыстырып қосу кезінде әртүрлі тыныс беру контурларын ажыратпай немесе ауыстырмай пациенттердің өкпесін желдетуге мүмкіндік береді, барлығын бір контурда іске асырып, ауыр гипоксия қаупінің артуына жол бермейді. Осы аурухананың жансақтау бөліміне былтыр шамамен 500 бала жатқызылды, олардың бестен бір бөлігі ИВЛ аппаратына қосылды. Жансақтау бөлімі пациенттерінің шамамен 60%-ы пневмония және 3-дәрежелі тыныс жеткіліксіздігі диагноздарымен түскен.

«Мен дәрігер білімін алғанмын, сондықтан латын тілінен дәйексөз келтіргім келеді: «Bis dat qui cito dat – Жылдам берген екі рет береді». Осы сөз «Шеврон» компаниясының балалардың жұқпалы аурулар ауруханасына және жаңа коронавирус инфекциясын салдарынан қатаң карантинде отырған Қазақстанның ең ірі мегаполисінің тұрғындарына аса құнды. Біздің қорымыздың қазақстандық балалардың денсаулығын жақсартуға

және медициналық қызметтердің сапасын арттыруға бағытталған медициналық жобамызды ұзақ уақыт бойы қолдап келген компания басшылығына алғысымды айтқым келеді.», – деді «АЯЛА» қорының президенті Айдан Сүлейменова.

«АЯЛА» қайырымдылық қоры көп жылдан бері аталмыш емханамен «Өмір сыйлайық» республикалық жобасы аясында бірлесіп жұмыс жасап келеді. 2007 жылы жансақтау бөліміне берген ИВЛ аппараттарының көмегімен ауруханадағы балалар өлімі 4-есе азайды. Жалпы осы жобаны іске асырған 13 жылдың ішінде «АЯЛА» қоры Қазақстанның 30 ауруханасы мен перзентханасына жалпы 389 380 567 теңге сомасында жабдық тапсырды. Осының арқасында Қазақстандағы он мыңдаған баланың өмірі құтқарылды.

«Шеврон» корпорациясы әлемнің біріктірілген жетекші энергетикалық компанияларының бірі. Компания мұнай мен газды геологиялық барлауды, өндіру мен тасымалдауды; көлік отынын және жанар-жағар май материалдарын қайта өңдеуді, маркетингін және өткізуді; мұнай химиясының өнімдері мен қоспаларын өндіру мен сатуды; сондай-ақ компания қызметінің барлық салаларында тиімділікті көтеру технологияларын әзірлеу мен енгізуді жүзеге асырады.

«АЛАТАУ- АҚПАРАТ»

ДАУ ДА ШЕШІЛЕР, ІНДЕТ ТЕ КЕТЕР!

«Ренжіскенді татуластыру, кетіскенді бітістіру біздің ғұрпымызда бар дүние. Бабалардан мирас болған ұлттық құндылықты жаңғыртып, ел арасында көп насихат жүргізсек, халыққа игі істердің бірі болар» деген, ҚР Жоғарғы Сот Төрағасы Жақып Асанов, судьялар қауымына ерқашан бағдар сөздері етіп жеткізіп отырады.

Алматы облысы Көксу ауданының Еңбекші ауылының тұрғындары арасында мынадай бір келеңсіз жайт орын алған. Ауыл тұрғыны, шаруа қожалығының төрағасы Батырбекке тиесілі шабындық жері мен алқабына, көрші ауылдың бақташысы Талғат шамасы 40 бас ірі қара мал, 30 бас жылқы жайып, Батырбекке қомақты материалдық шығын келтірген. Сондықтан Батырбек көп жыл бойы суармалы шабындық жеріне жоңышқа мен жүгері егіп, оның өнімін сатып, тауып жүрген нәпақасына орасан зор нұқсан келтірген бақташы Талғатты жауапқа тартып, өзіне келтірген материалдық шығынын өндіру үшін, Көксу аудандық сотына талап арызымен жүгінген. Ол өзіне келтірген залалды 1 200 000 теңге көлемінде есептеп, осы сомманы жауапкер Талғаттан өндіріп беруді соттан сұраған.

Азаматтық іс, Көксу аудандық сотының төрағасы Г.Тынысбекованың өндірісіне түсіп, істі сот талқылауында қарауға әзірлеу барысында-ақ, татуласуы мен ортақ мүмкінге келуіне, осы дауды ақылға сала шешуіне байланысты екі тарап бұл дауды бітімгершілік жолымен шешуді соттан өздері-ақ сұраған. Нәтижесінде, талап қоюшы Батырбек өтініш білдіріп, медиациялық келісім бекітуді және медиация тәртібі бойынша өзінің талабынан бас тартатынын, ал жауапкер Талғат талап қоюшыға келтірілген шығын 1 200 000 теңгені бір ай ішінде төлеуге міндеттенді. Дауды медиациялық тәртіппен реттеу тараптардың тең құқықтылығы, еріктілік қағидаларын сақтау және бірге жұмыс жасау құпиялығы негізінде түзілді. Осымен, медиациялық келісім сот ұйғарымымен бекітілді.

Татуласу – дауды шешудің ең тиімді әдісі, осындай қиын кезде, елімізге жаман індет төніп тұрғанда бір-бірімізді кешіріп, қолдап, алдыға ұмтылатын сәт екенін ұғынған жөн...

Самат АВҒАНОВ,
Алматы облыстық сотының
баспасөз хатшысы.

СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУ

Қазақстан Республикасының Конституциясының 7 бабында Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік тіл – қазақ тілі деп жазылған. Ал енді сот ісін жүргізу тіліне келетін болсақ, сот ісін жүргізу тілі сотқа берілген құжаттардың, сотқа дейінгі тергеп тексеру барысында арыздың берілуіне қарай жүргізіледі.

Яғни, әрбір азамат істі өзінің ана тілінде, немесе өзі білетін басқа тілде жүргізуді талап етуге құқылы және өздері білетін басқа тілде мәлімдеме жасау, түсініктермен жауап беру, өтініш білдіру, шағым жасау, іс материалдармен танысу, сотта сөйлеу және кодексте белгіленген тәртіппен аудармашының қызметін тегін пайдалану құқығы түсіндіріледі, және қамтамасыз етіледі.

Аудармашының шақырылу мақсаты – ол сот ісінің объективтік ақиқаттылығын жүзеге асыру керек. Бұл ҚР-ның Конституциясының 13 бабының 2-тармағына сәйкес, әркімнің өз құқықтары мен бостандықтарының сот арқылы қорғалу құқығын қамтамасыз етеді. Ал, аудармашыға келетін болсақ, оның қатысуына берілген анықтамалар негізінен, аудармашы ретінде шақырылатын субъектіні аударма үшін қажет тілдерді білетін тұлға ретінде анықталып құрылған. Тұлғаның іске аудармашы ретінде кіруінің іс жүргізу нысаны ескерілген – ол осы қызметті орындауға өкілеттіктерді тек тараптардың өтінімі бойынша және сот өз бастамасына байланысты аудармашыны қатысуға тарту туралы мәселені шешіп тағайындаған жағдайда ғана ала алады. Іске қатысушыларының бірі сот ісінің тілін меңгермеген кездегі оның қатысуы міндетті түрде талап етілетін жағдайлар да аталып көрсетіледі.

Сот ісінде ғылыми-техникалық мәтінді аударушыға (жазбаша) немесе сот ісіндегі қарауды аударушыға (ауызша) қойылатын негізгі талаптардың бірі ретінде аударманың бастапқы тілін және аударма тілін білумен қатар, аударылатын материалда көрсетілетін нақты жағдайды білу болып табылады. Ең тамаша дәрежеде аудармашының белгілі бір саласындағы білімдері болуы тиіс, ол екі тілде бірдей сөйлейтін екітілділік және ерекше пәндік сала-хабарды бір тілден екінші тілге қайта аударуда маман болуы қажет.

Қазіргі уақытта сот ісін жүргізу барысы ҚР-ның соттарының барлығында бейнетаспаға жазылады, сондықтан да бұл кезеңде аудармашының жазбаша немесе ауызша жасаған аудармасының сапасын тексеруге толық мүмкіншілік бар. Қорыта келе, мемлекеттік тіл – мемлекеттің бүкіл аумағында қоғамдық қатынастардың барлық саласында қолданылатын, мемлекеттік басқару, заң шығару, сот ісін жүргізу және іс қағаздарын жүргізу тілі болып табылады.

Дархан УМАРХАНОВ,
Талдықорған қаласының
мамандандырылған тергеу
сотының бас маман-сот
мәжілісінің хатшысы .

ПЕДАГОГИКА

Мұғалім – мектептің айнасы. Мұғалім еңбегінің әлеуметтік мәніне, елдің мәдени өміріндегі белсенді рөліне қазақ зиялылары көп көңіл бөлген. Ахмет Байтұрсынұлы «Жақсы мұғалім мектепке жан кіргізеді, басқа кемшілігі болса, мұғалімнің жақсылығы жабады, білдірмейді» – деген болатын.

БІЛІМ НЕГІЗІ – БАСТАУЫШТА

Білімнің алғашқы әліппесі бастауыш сыныптан басталатыны анық. Оқушының мектепте алған білімі, соның ішінде бастауыш мектеп кезеңінде алған білімі, білік дағдысы, оның болашақ өміріне жол салатыны белгілі.

Білім негізі – бастауышта. Оқушының алған білімі, әсіресе бастауышта алған білімі, білік дағдылары, оның болашақ өміріне жол салатыны белгілі. Сондықтан, болашақта бастауыш мұғалімдері оқушыны жан-жақты дамытуға мүмкіндік беретін озық әдіс-тәсілдермен, жаңа педтехнология элементтерін негізге ала отырып, өлі де биік асуларды бағындыратынына сенім мол.

Д. КЕНЫБАЕВА,
Шатырбай орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі.
САРҚАН АУДАНЫ

БІЛЕ ЖҮРІНІЗ

ЖАЗА КҮШЕЙТІЛДІ

Қазақстанда жыл басынан бері түрлі қылмыстарға қатысты құқықтық жауапкершілік қатаңданып, заң күшейгені баршаға аян. Ендігі жерде бұған дейінгі бірнеше қылмыс түрі ауыр қылмыс санатына жатқызылып, қылмыскерлер бірнеше жыл арқалап, сотталатын болды.

БІЛЕ ЖҮРІНІЗ

Солардың біразына тоқтала кетіп, оқырмандар назарына салсақ артық болмас. Мәселен, былдан бастап жыныстық қатынасқа қатысты қылмыстар ауыр қылмыс санатына өтті. Ал балаларға қарсы жасалған осындай қылмыстар аса ауыр қылмыстар санатына жатқызылады. «Педофилия бойынша айғақтарды бұрмалағаны, жасырғаны үшін, жасырып қана қоймай, біліп тұрып, хабарламағаны үшін де жауапкершілік көзделген. Бұл әрекеттер ауыр қылмыстар санатына кіреді. Мысалы, баланың зорланғаны туралы хабар бермегендер 6 жылға дейін бас бостандығынан айырылады. Осы санаттағы ауыр қылмыстар бойынша татуласуға жол берілмейді. Ал балаларды зорлағаны үшін жазаның мерзімі 20 жылдан басталады. Бұрын балаларды зорлау қылмысы бойынша жаза мерзімі 15-20 жыл аралығында, одан кейін жоғары кете беретін. Енді, тек 20 жыл және өмір бойына бас бостандығынан айыру жазасы болады.

Үстіміздегі жылдан бастап жол-көлік қатынасында да қылмыстық жауапкершілік күшейтілді. Егер жүргізуші көлік тізгініне мас күйде отырып, тіпті, ешқандай жол-көлік оқиғасын жасамаса да 15 күнге әкімшілік қамауға алынып, 7 жылға көлік жүргізу құқығынан айырыла-

ды. Бұл жағдай тағы да қайталанса, қамау мерзімі 20 күнге дейін ұзартылып, 8 жылға дейін жүргізушілік құқығынан айырылады. Мас жүргізушінің кесірінен жол оқиғасында азаматтардың денсаулығына зиян келсе, жүргізуші 3 жылға дейін бас бостандығынан айырылып, 10 жылға дейін көлік жүргізу құқығынан, ал, кісі шығыны болса, 10 жылға дейін сотталып, өмір бойы көлік жүргізу құқығынан айырылады. Жүргізуші куәлігінен айырылған адамдар осы тақылеттес жол ережесін бұзған жағдайда, 10 жылға дейін сотталып, өмір бойына жүргізуші куәлігінен айырылатын болады.

Жастар мен жасөспірімдерді заңға қарсы әрекеттерден аулақ ету үшін есірткі заттарын тарататындарды қатаң жазаға тарту керектігі анық. Қылмыстық кодекстің «Есірткі құралдарын, психотроптық заттарды немесе олардың аналогтарын, прекурсорларын насихаттау немесе заңсыз жарнамау» (ҚК-тің 299-1-бабы) заңы бойынша 3 жылға дейін бас бостандығынан айыруды көздейтін жаңа норма енгізілді.

Абзал ШАКУАЛ,
Алакөл аудандық
сотының судьясы.

ЖЕМҚОРЛЫҚ

МАҚСАТТЫ ЖҰМЫСТАР ЖҮРГІЗІЛУДЕ

Бүгінгі таңда қоғам індетіне айналған сыбайлас жемқорлық көпшілікті зар илетіп жатқаны. Осы орайда жыл сайын Президентіміз сыбайлас жемқорлықтың алдын алу үшін арнайы мекемелер мен мамандарға қатаң тапсырмалар береді. Зансыз іс-әрекеттерге барғандарды қатаң жазалауды ұсынуда.

Қазақстан Республикасы азаматтарының құқықтары мен бостандықтарын қорғауға, сыбайлас жемқорлық көріністерінен туындайтын қауіп-қатерден еліміздің ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге арналған сыбайлас жемқорлық туралы арнайы Заңның талабы бар. Қазақстан Республикасының заңдары барлық жеке және заңды тұлғаларға қатысты. Егер заң шеңберінен шығып, шектен тыс құқық бұзушылықтар орын алатын болса, ол үшін қылмыстық жауаптылық пен жаза әкімшілік жауапкершілік пен шара тиісінше ҚР қылмыстық кодексіне көрсетілгендей қолданылатын болады. Барлық органдар мен лауазымды адамдар өз құзіреті шегінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жүргізуге міндетті.

Жемқорлыққа қарсы күрес – мемлекеттік саясаттың басым бағыттарының бірі. Бүгінгі таңда қоғамның шынайы сеніміне ие болудан артық мәртебе жоқ. Сыбайлас жемқорлық жалпы қылмыспен қатар, Қазақстандағы қоғам және мемлекеттік билік көңіл қоюды талап ететін мәселе болып отыр. Әлемнің көптеген елі секілді, біздің мемлекетіміз де сыбайлас жемқорлықтың алдын алып, оның тамырына балта шабуға бағытталған мақсатты жұмыстар жүргізіп келеді.

Жанар МҰХАТАЕВА,
Текелі қалалық сотының бас маманы,
сот отырысының хатшысы.

МАМАН МІНБЕРІ

РУХАНИЯТ

КІТАП адамды қалыптастырады. Канадалық жазушы Робин Шарманың былай деп айтқаны бар. «Бес жылдан кейін кім болатыныңызды білгіңіз келсе, маған қазіргі оқып жатқан кітаптарыңызды айтыңыз». Ал Толстой былай дейді: «Жақсы кітап оқу – ақылды адаммен сырласқанмен бірдей». Мұны неге айтты деменіз... Кітап деген – құндылық. Ол адамды көбірек ойға жетелейді. Албырт сезімімізді тежеуге, ішкі ойлау күшімізді арттыруға себеп болады. Кітап – дос, жұбатушы әрі басшылық қабілетті арттыратын құрал. Бүгінде сол құрал күнделікті қолданыстан шығып қалғандай ма дейсің, кейде. Бірақ, кітапқұмар жандарды көргеніңде бұл ойдан алыстап қаласың.

КІТАПҚҰМАР ҚЫЗ

Жазушы Софы Сматаев бір сұхбатында: «Кітап менің сырласым, мұңдасым, жолдасым болып алған. Өйткені, кітаптан жаныма нәр, жүрегіме шер аламын, сол кітаптан жұбаныш табамын. Бетін ашып қалсам, көңілім елжірейтін, жүрегім тебіренетін. Сондағы өлең шумақтары, шығармалар жүрегіме дәрі болатын. Кітап – біз үшін әрі білім, әрі ғылым, әрі өнер, әрі мәдениет, әрі әдебиет. Кітап солардың бұлағы деуге болады», – деген еді.

Жазушы айтқан осы бір ойларды біз тілге тиек еткелі отырған кейіпкеріміздің кітап жайында айтқан әр сөзінен аңғардық. Кітап әлемінің бір бұрышынан өзіне ыңғайлы орын алып жайғасқан жанмен сырласа отырып, көп дүниені көңілге түйдік. Он алты жастағы Аружан Манарбекқызы кітапты баға жетпес байлыққа теңейді.

ОНЫМЕН тілдесе отырып, ұлы ғұламаның жетінші қара сөзі ойға орала берді. «Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады: біреуі – ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады. Біреуі білсем екен демеклік. Не көрсе соған талпынады. Білсем, көрсем, үйренсем дейді». Аружан да бала шағынан айналасындағы дүниелерді білуге, үйренуге талпынды. Небары үш жасында ешкімнің көмегінсіз әріп танып, оқуды үйренді.

«Ата-анам – дәрігер. Олар таңнан кешке дейін жұмыста жүреді. Бірде үйдің маңында серуендеп жүргенбіз. Мен билбордтағы жазуды оқығанымда мамам қатты таңғалды. Бірақ, ол үйдің маңында орын тепкен билборд болғандықтан, бұған дейін маған біреу оқып берген болар, соны жаттап алған шығар деп ойлады. Серуеннен қайтып үйге келгенімізде сәредегі кітаптардың бірін алып қолыма берді. Сол сәтте менің өз бетіммен әріп танып, оқуды үйренгеніме шын таңданыспен қарады. Ал енді қалай үйрендім? Бұған тәтемнің әсері болды-ау деймін. Сол күннен бастап анам маған түрлі кітаптарды сатып алып беретін болды.

...Ата-анамның кітапқа құмарлығы туралы ештеңе айта амаймын. Себебі, олар үнемі жұмысбасты адам болды. Шынымды айтсам, кітап оқуға мұршасы да келе бермейтін. Менің кітапқа деген құмарлығым «Назарбаев зияткерлік мектебіне» келген күннен бастау алды. Бұл білім ошағына үшінші сыныпта келдім. Алғаш мектептің кітапханасына барып, сәрелердегі кітаптарды көріп қызыққаным, сол мезеттегі кітапханашы апайдың «қандай кітап оқығың келеді, қандай кітап ұнайды» деп сұрағаны да әлі күнге есімде. Сол күні ол маған осыны оқы деп берген түрлі сурттермен безендірілген кітабын екі күнде бітіріп, қайта апарып бердім. Авторы есімде жоқ, бірақ бұл кітап жаныма ерекше әсер қалдырды. Неге десеніз, күнделікті өмірде бір ғана нәрсе қайталанса береді. Ал кітапты оқыған сәттен бастап басқа өмірді, өзге мемлекеттің адамдары жайлы танып білдім, таңғалушылықтан кітапқа деген махаббатым оянды. Осы күннен кітапханадағы ең көп кітап алып оқитындардың қатарына

іліктім десем болады. Кітап оқу арқылы мен өсіп, жетілдім, болашағыма жол аштым» деп ағынан жарылған Аружан: «Оқығанымнан оқымаған кітаптарым көп. Алайда қызыққан кітабыма қол жеткізуге тырысамын. Бір кітапты екі күнде, ары кетсе жеті күнде оқып бітіремін. Ол енді кітаптың тартымдылығына байланысты» дей келе кітап адамды тәрбиелейтінін айтты. Бұл тұста ақын А. Әлімнің сөзі бар емес пе еді: «Кітап та адамды тәрбиелейді, бірақ ол көпжылдық жеміс тәрізді. Жемісін бірден бермегенімен, алдымен жан-жүрегіңе әсер етіп, сана-сезіміңе ықпал етеді. Содан бірте-бірте ойыңа да, бойыңа да сіңіп, уақыт өте келе жемісін береді. Яғни, білімді әрі білікті азамат ретінде эволюция-лық жолмен қалыптастырады». Біздің кітапқұмар қызымыздың да ойы осы айтылғандармен ұштасып жатқандай.

БҮГІНДЕ Талдықорған қаласындағы Назарбаев зияткерлік мектебінің 11 сыныбында оқитын Аружанның алға қойған мақсаты да айқын. Аталмыш мектептің оқушысы болу, ондағы оқу талаптарын орындай жүріп, кітап оқуға уақыт табу ол үшін түкке де тұрмайды. Оның әр күні жоспарланған. Айтуынша, кітап оқуға уақыт жоқ деу миға қонымсыз, ақымақтың сөзі. «Онсыз да күнделікті керексіз дүниелерге уақыт жоғалтып жатамыз. Ютубтағы қажетсіз бейнероликтерді тамашалауға, миды тежейтін түрлі ойындарды ойнауға, телефонға телміру сынды түкке тұрғысыз істер, тағысын тағы. Көпшілігіміз (оның ішінде мектеп оқушылары) кітап оқу деген артық жүктеме дейміз. Сабақ оқу үшін миды шаршатпай, денеңді босаңсытып алмау керек. Бәрімізде де сол бір уақытқа бағыныштымыз. Бірақ, біреулер демейін, өзімді алайын, мен үлгеруе тырысамын, үй жұмысын тыңғылықты орындауға, арасында кітаптың 50-150 бетін оқып тастауға әрқашан уақыт табамын. Әлбетте, бұл күнде қайталанатын демеймін, өйткені кейде үйіп-төгіп беретін үй тапсырмаларынан бас ала алмай қалатын сәттер болады әрі бақылау жұмысына дайындық дегендей. Алайда мен кітап оқуға басқаша қараймын. Ол миға жүктеме емес, керісінше, жаттықтырушы. Кітап оқуда санаңды өзге әлеммен қауыштыру арқылы айналадағы келеңсіздіктер мен өзекті мәселелерді ұмытасың. Қайталап айтамын, уақыт жетіспеу деген жай ғана сылтау» деген Аружан егер тырыссаң, уақыт табуға әбден болатынын айтады.

БІЗ кітапқұмар қыздан оқыған кітаптарының ішінде жанына жақын қай жазушы және қандай кітап екенін сұрағанбыз. Ол болса Маркус Зуактың «Книжный вор» атты тарихи романын атады. Шығармада екінші дүниежүзілік соғыс уақытындағы Лизель атты кішкене қыздың тағдыры суреттеледі екен. Сол тұстағы кітапқа деген қолжетімсіздік, Лизелдің өзге үйлерден кітап ұрлауы, кітапқа деген құштарлығы тәнті етіпті. Бұл роман оның жанын қозғап қана қоймаған, өзінің Лизелге ұқсастығын сезінгендей

болғандығын айтады.

«Маған көп адам бірнеше жылдан кейін кітапты ешкім оқымайтынын, тіпті жер бетінен жойылып кетеді, сенің инста парақшаңдағы кітап туралы жазғаның да ешкімге қажетсіз болып қалады, себебі адамдар бәрібір кітап оқымайды деп айта береді. Тіпті, кітап сатып ала беретінім де кей адамдарға ұнай бермейді. Осы орайда: «қазір электрондық кітап бар ғой, соны тыңдап жүре бермейсің бе?» дейтіндер де бар. Бұл сөздер іштей қынжылтқанымен, көп жағдайда жаныма жақын алмаймын. Кітаптан оқу өзіме ұнайды. Себебі эстетикалық жағынан құндырақ, әрі бетін парақтап, оның иісін сезіну деген ғажап қой», – дейді ол.

Ғ. Мүсіреповше айтсақ, кітап оқудан тиылсақ, ой ойлаудан да тыйыларымыз анық...

КЕЙІПКЕРІМІЗ айтқандай, инста парақшасында оқыған кітаптарымен бөлісіп отыруды әдетке айналдырған. Әрі кітап мазмұнын, жанрын, сериясын, оны қашан оқып, аяқтаған күнін де түртіп қоятын блокнот ашып қойған. Мұнымен қоса ол әр жылға қанша кітап оқитынын да жоспарлайды. Мәселен, өткен жылы 115 кітап оқыса, оның 3-уі қазақ тілінде, 36-сы ағылшын, қалған 47 кітап орыс тілінде. Олар түрлі жанрдағы кітаптар. Ал оны қызықтыратын негізгі жанр фэнтэзи.

Соңғы уақытта ол поэзиялық кітапты оқуға ерекше ден қойған. Оның ішінде Анна Ахматованың поэзиясы туралы: ақын өлеңдеріндегі қолданатын сөздердің ерекшелігін, нағыз әйелдің қолтаңбасы аңғарылатынын айтады.

Кітап әлемінің ханшайымы кітап оқумен ғана емес, уақытын кітап жазуға да бөліпті. Өткен жылы орыс тілінде фэнтэзи жанры бойынша «Пекулярис» атты қиял-ғажайып әлем туралы әңгіме жазса, екінші кітабы ағылшын тілінде жазылған махаббат тақырыбындағы роман. Ал биыл детектив жанры бойынша қазақ тілінде үшінші кітабын жазу жоспарда бар.

«Мектеп кезінде айына 3-5 кітап оқимын. Ал жаз мезгіліндегі бір айда ең аз дегенде 10 кітап оқимын. Себебі жазда кітап оқуға уақыт жетеді.

Классикалық жанрдағы кітаптарды үш күнде оқып тауысамын. Негізгі қолым қалт ете қалған уақыттың бәрін кітап оқуға арнаймын. Мейлі ол күн, түн болсын... айналада адам толы, шуылдап жатса да, оған еш мән бермеймін. Мұның әдісін арнайы курстарға барғанда үйретті.

Рас. Минутына 1500 сөз оқығанмын. Мұны да осыдан үш жыл бұрын жылдам оқыту курсына барып үйрендім. Бірақ, қазір дәл солай 1500 сөз оқи аламын деу қиын», – деген Аружан кітап туралы, ондағы шығармалар бойынша түсірілген фильмдер жайында да ойланып көріпті. Осы төңіректе: «Неге адамдарға фильм көрген ұнайды, оған кітап оқыған» деген сауалға жауап іздепті. Ойлана келе, мынадай қорытынды шығарған. Айтуынша, сөздердің өзінде үлкен философия жатыр. «300 беттік кітаптан түрлі ой тую оны қорыту адамға көбірек эмоция сыйлайды. Ал

кино көру деген, мен үшін біреу саған тамақты шайнап бергенмен тең. Бұл менің жеке көзқарасым», – дейді.

Аружанға жиі қойылатын сауалдардың бірі – балаларға қандай кітап оқуды ұсынар едің, оларға қандай кітап ұнауы мүмкін? Бұл тұрғыда ол: әр баланың өзі оқитын кітабы бар. Тіпті сол үшін жазылған және оған ұнайтын. Ал оны табуда көпшілігінің шыдамы жетпей жатады. Оны таппайынша, барлық кітап қызықсыз деп оқымай кетуі мүмкін. Бірақ, осы жерде ең маңыздысы шыдамдылық таныта отырып, сол кітапты табуға ниеттену керек.

«Шамамен 500-ге тарта кітап оқыппын. Үйімде 400-ге жуық кітап бар. Кітап – ой-өрісті кеңейтіп қана қоймай, өмір туралы кең ауқымда ойлануыма мүмкіндік берді. Әр түрлі жазушылардың кітабынан өзіндік ой түюді, сол ойларды өзімнің өмір-жолымда пайдалана білуді, адамдармен қалай сөйлесуді үйрендім. Бір сөзбен айтсам, Аружанның ойын қалыптастыруға жол ашты», – дейді.

КІТАПҚҰМАР қыздың арманы – журналист болу. «Сізге бұл айтқаным ұнай қоймас. Дегенмен айтайын. Мен шет ел журналистикасы бойынша білім алғым келеді. Неге десеніз, қазіргі журналистикаға өз басым көңілім толмайды. Біздегі журналистика тек белгілі бір форматпен ғана жүйеленген. Қатып қалған форматпен жұмыс істейтіндей көрінеді. Мәселен, тезисті айту, оқырманды қызықтыратын бірнеше жаттанды сөздерді қолдану, аргументтер айту секілді.

...Негізі, менің анам көп кітап оқуыма қарсы. Оның ойынша, мен тым қияли көрінемін. Кітап оқыған жақсы, бірақ барлық уақытты кітапқа арнау дұрыс емес дейді. Ал мен тіптен олай ойламаймын.

Қыз баланың кітап оқуы XIX ғасырда көбірек бағаланған ғой. Кейде сол кезде туылуым керек пе еді деген ой келеді. Сол шақта жазылған кітаптар қатты ұнайды, соның ішінде Джейн Остиннің. Маған сол ғасыр менің ғасырымдай көрінеді», – деп ой топшылаған Аружан: ғасыр өзгергенімен ішкі түйсігім адамдардың көбірек кітап оқи бастайтынын, кітаптар адам өмірінен жоғалмайтынын сезеді дейді. Лайым солай болғай.

P.S. Биылғы жылға Аружан қанша кітап оқимын деп жоспарлады және ол қандай кітаптар? Мұны кітапқұмар қыздың инста парақшасынан оқып, білулеріңізге болады.

Сарби ӘЙТЕНОВА

РАСПОРЯЖЕНИЕ

УЖЕСТОЧЕНЫ НАКАЗАНИЯ
ПЬЯНОМУ ВОДИТЕЛЮ

В нашей республике с нового года за вождение в состоянии алкогольного опьянения ужесточено наказание. Так, раньше действовала одна норма, как для трезвого водителя, так и водителя, который находился в состоянии алкогольного опьянения. Например, если прежние правила за вождение в алкогольном опьянении предусматривали лишение прав до двух лет и арест до сорока суток, то теперь по новому закону будут лишать свободы до одного года и лишение прав до 10 лет.

Кроме того, согласно новым правилам, усиливается ответственность за совершение ДТП в состоянии алкогольного опьянения. Таким образом, если в результате аварии погибнет человек, то нарушителю грозит от 7 до 10 лет заключения и пожизненное лишение прав на вождение. Стоит отметить, что примирение сторон в данном случае невозможно.

Кроме того, за повторное право-

нарушение, то есть, если водитель, уже будучи лишенным прав, сел за руль автомобиля и был задержан в состоянии алкогольного опьянения, он лишается пожизненно этих прав. Необходимо отметить, усиливается и административная ответственность.

Если при остановке транспортного средства сотрудником ОВД водитель отказывается проходить медицинское освидетельствование, то ответственность может достигать 30-тидневного ареста с лишением водительских прав на 10 лет или штрафа 200 МРП (530200 тенге) для отдельных категорий граждан.

Инвалиды, пользующиеся ТС в связи с инвалидностью, будут также лишены прав по статье за вождение в нетрезвом виде или отказу от мед освидетельствования (п.4 ст.46 КоАП РК).

В связи с тем, что санкцией за правонарушение является лишение водительских прав, дело по адм правонарушению рассматривает

суд. Состояние опьянения в момент нарушения по решению суда может являться отягчающим обстоятельством при совершении двух и более правонарушений водителем.

Для исключения продолжения правонарушения сотрудники ОВД имеют право отстранить от управления транспортного средства водителя подозреваемого в вождении в пьяном состоянии до прохождения медицинского освидетельствования.

Так как продолжение передвижения водителя в автомобиле в нетрезвом виде не допускается, эксплуатация транспортного средства запрещается и должностное лицо, составившее протокол, имеет право произвести эвакуацию транспортного средства на штраф стоянку, а также изъять водительское удостоверение с вручением временного.

Азамат МАДИЕВ,
судья Аксуского
районного суда

ОБЯЗАННОСТИ ГРАЖДАНИНА

СОБЛЮДАЙТЕ
ПРАВОПОРЯДОК!

После объявления в стране чрезвычайного положения наблюдается уровень административных правонарушений, связанных с нарушением установленного режима.

О всех фактах и рассмотренных материалах я освещаю каждый день в порядке информации, в том числе, какие меры приняты в отношении граждан, нарушивших режим ЧП.

Из-за дня в день в суды региона поступают все больше административных материалов в отношении граждан и юридических лиц, которые вопреки всем ограничениям нарушают правила карантинного режима.

Больше всего удивляет тот факт, что правонарушители, осознавая опасность заражения, подвергают большому риску своих родных и близких. В ходе рассмотрения административных материалов, нарушители признают свою вину, но ссылаясь на ту или иную причину не хотят по-нимать, что главное это защита здоровья и жизни людей.

Все беспрецедентные меры с введением карантина, приняты Главной государственной исключительно в целях защиты жизни и здоровья граждан!

Прошу вас быть максимально ответственными в столь непростой для всей страны ситуации и соблюдать все предписания режима ЧП.

Не поддаваться панике, сохранять спокойствие, соблюдать правопорядок, выполнять требования уполномоченных органов, установленные запретительные и ограничительные меры, не реагировать на фейковые сообщения и руководствоваться только официальными источниками.

Самат АВГАНОВ,
пресс-секретарь Алматинского областного суда

ЗАКОН

КУЛЬТУРА СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

Судебная власть осуществляется посредством гражданского, уголовного и иных установленных законом форм судопроизводства. Поэтому основной составной частью повышения имиджа судебной власти является повышения культуры судебных процессов.

В связи с этим, повышение культуры проведения судебных процессов является важным условием обеспечения эффективности правосудия и повышения имиджа судебной власти. Более того, актуальность данной темы заключается еще в том, что осуществление правосудия в точном соответствии с законом обеспечивает предупредительное и воспитательное воздействие судебных решений.

Порядок в судебном заседании достигается через точное соблюдение процессуальных норм, а также норм судебной этики всеми участниками (судом; лицами, участвующими в деле; иными участниками хозяйственного процесса). К общим условиям судебного разбирательства относится и определенный законом ритуал судебного заседания, которым обеспечивается уважение к суду и возможность благоприятного рассмотрения дела.

Немаловажное значение для повышения культуры судебных процессов имеет внешняя обстановка суда. Высокая культура судебного процесса требует хорошей, добросовестной подготовки к рассмотрению дела судьей, прокурора, адвоката, глубокого знания ими дела.

Одним из обязательных условий культуры

судебных процессов является своевременное открытие судебного заседания, а также соблюдение времени перерывов и распорядка судебного заседания.

Особый порядок открытия судебного заседания, объявления судебных постановлений, обращения участников процесса к судье, другие правила гарантируют нормальную процессуальную деятельность суда.

В настоящее время введенная обязательная система аудио-, видеозаписи всего судебного разбирательства способствует обеспечению законности, объективности, а также порядка и дисциплины всех участников процесса.

Рассмотрение дел должно проводиться судами на основе точного соблюдения законности, в полном соответствии с процессуальным законодательством. Председательствующий по делу по делу призван обеспечивать лицам, участвующим в судебном заседании, возможность реального осуществления прав, предоставленных им законом, соблюдать нормы, гарантирующие равенство сторон.

Жумаш АКБЕРГЕНОВ,
судья Алакольского районного суда

ПОЛИТИКА

ПРИНЦИПЫ БОРЬБЫ С
КОРРУПЦИЕЙ

Коррупция является негативным явлением современного общества, требующим постоянного тщательного изучения, системного подхода, комплексного и оперативного противодействия. Уровень и масштабы существующей в стране коррупции сдерживают экономическое развитие, негативно отражаются на инвестиционном климате, снижают имидж страны, международную заинтересованность в сотрудничестве с Республикой Казахстан. В связи с этим борьба с коррупцией является основным приоритетом государственной политики Казахстана.

Для Казахстана преодоление коррупции является одним из главных направлений государственной политики, приоритетность которого четко обозначена Первым Президентом – Елбасы Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым. Только эффективное сдерживание коррупции – общепризнанное условие построения правового государства. В государственной программе борьбы с коррупцией отмечается, что коррупция тормозит процесс социально-экономического развития, строительства рыночной экономики, привлечения инвестиций и негативно воздействует на политические и общественные институты демократического государства, представляет собой серьезную угрозу будущему развитию страны.

Для борьбы с коррупцией в республике

сформирована законодательная база, а именно: Закон «О противодействии коррупции», указ президента «О мерах по усилению борьбы с коррупцией, укреплению дисциплины и порядка в деятельности гос органов и должностных лиц», а также ряд программ, нацеленных на сокращение размеров теневой экономики, борьбу с правонарушениями в сфере экономики и т.д. Закон Республики Казахстан «О противодействии коррупции» направлен на защиту прав и свобод граждан, обеспечение национальной безопасности Республики Казахстан от угроз, вытекающих из проявлений коррупции, обеспечение эффективной деятельности государственных органов, должностных и других лиц, выполняющих государственные функции, а также лиц, приравненных к ним, путем предупреждения, выявления, пресечения и раскрытия правонарушений, связанных с коррупцией, устранения их последствий и привлечения виновных к ответственности, определяет основные принципы борьбы с коррупцией, устанавливает виды правонарушений, связанных с коррупцией, а также условия наступления ответственности.

Жасын АМАНДОСУЛЫ,
главный специалист-секретарь
судебного заседания Талдыкорганского
СМАС

СУДЕБНЫЙ ПРОЦЕСС

ВНЕДРЕНИЕ
АУДИОВИДЕОФИКСАЦИИ

20 шагом Плана Нации «100 конкретных шагов», инициированного Первым Президентом страны Н.А.Назарбаевым предусмотрено введение обязательной аудиовидеофиксации всех судебных процессов.

Целью оснащенности залов судебных заседаний системами аудиовидеофиксации во всех регионах страны, а также ведения аудиовидеозаписей судебных процессов является повышение общественного контроля гражданского общества за законностью отправления правосудия, беспристрастностью судей. Это в свою очередь позволит повысить степень доверия общества к национальной судебной системе.

Кроме этого, введение аудиовидеозаписи судебного заседания позволит сэкономить время на составление протокола заседания, время для снятия с него копий в целях ознакомления с ним участников процесса, а также снизит риск уничтожения бумажного документа. Кроме этого, аудиовидеофиксация позволит устранить многочисленные замечания, связанные с документированием судебного заседания.

Стоит отметить, что видеозапись, в отличие от традиционного протоколирования на бумаге, фиксирует не только слова, но и интонацию, а также реакцию всех участников судебного процесса, что позволяет более объективно, беспристрастно оценивать позиции всех участников процесса, избегая интерпретации и субъективных факторов. Таким образом, введение в судопроизводство аудиовидеофиксации позволит сделать судебный процесс более транспарантным.

Примечательно, что и судьи, и работники суда пришли к пониманию необходимости использования аудиовидеофиксации судебных процессов. Ведь это способствует повышению уровня открытости и транспарентности судебных процедур, что положительным образом отражается на имидже судебной системы Республики Казахстан.

Аян КАСЕНОВ,
судебный пристав Талдыкорганского городского суда

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВОСУДИЕ

Электронное правосудие в Республики Казахстан составляет целый ряд составляющих. Это и полюбоившийся казахстанцам сервис «Судебный кабинет», и форум «Талдау», который формируется на основе Единого классификатора категорий дел и материалов, это и новая автоматизированная информационно-аналитическая система «Төрелік», единая система судов Республики Казахстан, это и система видеоконференцсвязи между судами республики.

Проблема разработки концепции электронного судопроизводства приобрела особую актуальность в Казахстане в связи с реализацией Стратегии-2050, направленной на дальнейшее продвижение судебной реформы в Республике Казахстан, предусматривающей формирование самостоятельной и независимой судебной власти как одной из ветвей государственной власти в Республике Казахстан.

В настоящее время все суды в Казахстане вооружились новейшими технологиями. Благодаря этому иски можно подавать не на бумаге, а в электронной форме. Сегодня в Казахстане более 50% гражданских исков подается электронным способом - через Интернет. Это снижает нагрузку на судебский аппарат и повышает прозрачность работы судов. Через веб-сайт Верховного суда доступны сведения не только о ходе рассмотрения дел - граждане могут получить электронные

копии судебных актов, подавать иски, жалобы и другие обращения. Это повышает доверие общественности к нашей работе.

Виртуальные заявления отправляются через сайт электронного правительства. Иски регистрируются в системе, создают личный кабинет на сайте e-gov.kz. Затем пользователь вводит необходимую информацию о себе, выбирает необходимый ему раздел, загружает файлы и отправляет их в суд. Немаловажным является наличие в сервисе виртуальных услуг - sms-оповещение участников процессов, видео-конференц-связь, а также аудио протоколирование хода судебного заседания и электронное архивирование документов. На сегодня плюсы электронного правосудия для всех наиболее очевидны.

Алия ТУМАНЧИНОВА,
главный специалист-секретарь
судебного заседания Талдыкорганского
городского суда

АЙМАҒЫ МЫҚТЫ ЕЛ – АЙБЫНДЫ ЕЛ!

ПОРТЫ – ЖАЛЫНДЫ, ПОРТШЫЛАРЫ – АРЫНДЫ –

ІЛЕ

Алматы облысында Іле ауданының әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштері өзге аудандарға қарағанда көш ілгері алда екенін жақсы білеміз. Аудан орталығы Өтеген батырдың оңтүстік астанамыз Алматымен тым тығыз арласып кетуінен бе екен, әйтеуір күн санап жаңарып, жасарған құрылыстарына қарап, көңілің марқайып қалады.

Әсіресе, орталықтағы Жансүгіров пен Титов көшелерінің бойындағы бірінен соң бірі бой көтеріп, сәнді де көрікті әлеуметтік бағыттағы нысандардан заманауи жас қаланың өсіп келе жатқанын байқайтыныңыз да анық. Бұл ойымызды жақында өткен аудан әкімі Бағдат Қарасаевтың жергілікті халық алдында есеп беру мәжілісінде нақты істермен дәлелденді де. Облыс әкімі Амандық Баталов та жиналысқа арнайы қатысып, сөз сөйлеп, ауданның тыныс-тіршілігіне оң бағасын берді. Аудан экономикасының негізін құрап отырған 26 ірі және орта кәсіпорындар есепті кезеңде 324 миллиард теңгенің өнімін өндірген. Өткен жылы 741 жаңа жұмыс орны ашылып, 21 өнеркәсіп нысаны қолданысқа берілді. Он сегіз кәсіпорын өз өндірістерін кеңейткен. Индустрияландыру картасы аясында іске қосылған кәсіпорындар биылғы жылы өнеркәсіп өнімінің көлемін 330 миллиард теңгеге дейін жеткізіп, 450 жаңа жұмыс орнын ашуды жоспарлады. Сырттан тартылған инвестиция көлемі 10,5 миллиард теңгеге жеткен көрінеді. Бір сөзбен айтқанда, аудандағы өсу, даму барысы көңілге қонымды. Енді өзіміздің төл тақырыбымыз спорт мәселесі қандай деңгейде екенін білу мақсатында ауданның дене шынықтыру және спорт бөлімінің басшысы Қайрат Әуелханұлы Ортабаев мырзамен сұхбаттасуды сәтті туды.

– Сұхбатымызды аудан тұрғындардың бұқаралық спортқа деген ынта-ықыласы қалай болып жатқандығынан бастасақ.

– Ауданда 33 елді мекен, 4 кенттік, 8 ауылдық округтерге біріктірілген. Халқының саны 140 мыңнан асты. Ауданда бұқаралық спортты дамыту іс-шарасы ойдағыдай өткізілуде. Дене тәрбиесімен шұғылданатын тұрғындар санын арттыру, салауатты өмір салтын насихаттау мақсатында 2019 жылы 255 спорттық іс-шара өткізілді. Спортпен айналысушылар саны 64844 адамға жетті. Бұл көрсеткіш ауданда тұратын халық санының 30 пайызын толық құрады. Президенттік тестті тапсыруға ауданның 35,2 пайыз тұрғындары қатысып, сандық анықтама бойынша 76445 адам спортқа деген белсенділіктерін көрсетті. Сонымен қатар ауданымызда спортпен шұғылдануға арналған материалдық-техникалық базамыз да жыл сайын нығайып келеді. Бүгінде спорт сүйер қауымға 321 спорттық нысан халыққа қызмет етеді. Олар: 1 стадион, 65 спорттық зал, оның 60 мектептерде, 14 атыс орны,

1 спорттық ядро, 5 жүзу бассейні және 234 әр түрлі спорттық құрылымдардың еңбектерін атап өтуіміз керек.

– Аудандағы спорт мектептері мен клубтардың да жұмысы ойдағыдай жүріп жатырма? Осы жағына көңінен тоқталып өтсеңіз.

– Ауданымызда балалар мен жасөспірімдер спорт мектебі жұмыс істейді. Мектепте жалпы саны 1370 оқушы, 100 оқу тобы бар. Спорт мектебінде 49 жаттықтырушы-мұғалім жұмыс жасайды. Мұнда 26-сы штаттық, 23-і қосымша жұмыс жүргізеді. Спорттың 14 түрі қамтылған. Олар: қазақ күресі, самбо, дзюдо, бокс, футбол, гандбол, грек-рим күресі, тоғызқұмалақ, баскетбол, волейбол, таэквондо, жағажай волейболы, ауыр атлетика, каноэ және байдаркада есу. Өткен жылы мектеп оқушыларының 36-сы спорт шеберіне үміткер, 5-уі спорт разряды, 82 жасөспірім разрядын орындады. Тағы бір ерекшелік атап өтуге тұратыны, ол аудандағы гандболдан мамандандырылған облыстық балалар мен жасөспірімдер спорт мектебінің жұмысы дер едім. Базасы аудандық спорт мектебінде орналасқан. Бала саны 607 оқушы, 27 жаттықтырушы қамтылған. Өткен жылы мектеп оқушыларының 45 - і спорт шеберлігіне үміткер болса, 55 жасөспірім разрядтық дәрежесін орындады. 2019-жылдың шілде айында Қостанай қаласында өткен жасөспірім қыздар арасындағы ҚР чемпионатында ІІ орынға көтерілді. Орайы келгенде, осы гандбол ойыны Іле жастарының ең құрметті спорты деп атасақ та болады. Нақтылай түссек, ауданда гандболдан «Іле» әйелдер спорт клубының қол жеткізген жетістіктерін айрықша атап өтуімізге тұрады. Клубта 2 жаттықтырушы, 60 спортшымен жұмыс жүргізеді. Оның 14 спортшысы ҚР-ның Супер лигасында, 14 спортшы ҚР-ның Жоғарғы лигасының құрамында, 6 жас ҚР-ның Ұлттық құрамасында, 12 спортшы ҚР-ның Жастар құрама командасының қатарына кіреді. Өткен жылы Супер лига ойындарының қорытындысы бойынша «Іле» қыздар командасы әр қалаларда өткен І, ІІ, ІІІ, ІV, V тур ойындарының жеңімпаздары атанды. Қазақстан Республикасының XXV Чемпионатының ІІ тур ойындары қорытындысы бойынша Іле командасы І орынды қанжығасына байлады.

– Гандбол спортының қол жеткізген табыстары молынан

екен. Аудандағы футбол спортының жай-күйі қай деңгейде?

– Тағы бір ерекше тоқталуға тұрарлық спорттың түрі – футбол. Ауданымызда 2000 жылдан бастап, «Футбол федерациясы» қоғамдық бірлестігі жұмыс істейді. Федерацияда 4 жаттықтырушы, 14 футбол алаңы тіркелген. Бүгінде футболға тартылған адамдардың саны 15 мыңнан асты. Жыл сайын футболдан ересектер арасында аудан чемпионаты жүйелі түрде өткізіліп тұрады. Жарыс додасына 32 ересектер командасы қатысады. Олардың 16 командасы жоғары лигада, 16-сы бірінші лигада ойын көрсетеді. Сондай-ақ, 80 баланы қамтыған жасөспірімдер командасы өзінше бір тақырып десекте болады. Аудан бойынша бұл спорт түрінен де алған, бағындырған биіктеріміз де өте мол. 2019 жылы аудандық футбол чемпионатының 20-шы туры өткізілді. Өткен жылдың қыркүйек айында Талдықорған қаласында өткізілген футболдан ересектер арасындағы Алматы облысы Чемпионатының ақтық ойындарында аудан командасы жүлделі І орынға қол жеткізді. Жалпы соңғы деректерді қосып айтсақ, Іле ауданының футболшылары Алматы облысының 6 дүркін чемпионы екенін де қайталап айтқымыз келеді.

– Спорт пен туризмнің егіз ұғым екені белгілі. Туризм саласында да аудан жастары біраз құрметке бөленіп жүргенін көпшілік жақсы біледі. Осы жағын қысқаша айта кетсеңіз?

– Расында, ауданымызда жасөспірімдер арасында спорттық туризмді дамытып жүрген «Альпийская роза» туристік клубы жұмыс істейді. Базасы

Чапай ауылдық округінің №10 орта мектебіне орналасқан. Жетекшісі Константин Сапронов. Клубта барлығы 3 жаттықтырушы 30 спортшымен қамтылған. Клуб оқушылары ағымдағы жылы 10-ы І разрядты, 14-і ІІ разряд, 6-ы спорт шеберіне үміткер, 3-уі спорт шеберін орындады. 2019 жылдың наурыз айында Астана қаласында өткізілген тау туризмінен Қазақстан Республикасының біріншілігінде «Альпийская роза» клубы қатысып, жүлделі ІІІ орынға көтерілді. Аудан спортшылары облыстық, республикалық, халықаралық деңгейдегі жарыстарға тұрақты түрде қатысып, үнемі жүлделі орындардан көрінуде. Өткен жылы спортшыларымыз 39 облыстық, 17 республикалық, 5 халықаралық, 2 Азия чемпионатына, 4 рет Әлем чемпионатына қатысып, 234 рет жүлделі орындарға қол жеткізді. Атап айтқанда, клуб спортшылары 51 рет І орын, 87 рет ІІ орын, 96 рет ІІІ орынның биік тұғырына көтерілген екен.

Бұл жетістіктер шын мәнінде мақтауға тұрарлық аудан жастарының ерен табыстары деп білеміз.

– Иә, қай спорттың түрін алсақта, толағай табыстарыңыз молынан екен. Мұндай болғанда спортшыларыңыздың шаршы алаңда, әсіресе, бокс пен джиу-джитсу спортынан да жеңіс тұғырынан көрініп жүргендері де анық. Солардың негізгілеріне тоқтала кетсеңіз?

– Негізінен спорттың барлық түрлерінен де қол жеткізген табыстарымыз көп. Олардың барлығын тізбектеп айтып шығуда мүмкін емес. Десекте, өткен жылдың қаңтар айында Өскемен қаласында өткізілген бокстан жасөспірімдер арасындағы Қазақстан Республикасының чемпионатында жерлесіміз Кенже Мұратұлы қарсыластарының барлығынан ұстам түсіп, бас бәйгені, яғни бірінші орынды жеңіп алып, аудан халқына үлкен қуаныш сыйлады. Сәуір айында Абу-Даби қаласында өткен джиу-джитсу-дан жасөспірімдер арасындағы Әлем чемпионатында Жібек Құлымбетова, Амина Қаухарбек, Арсен Жүнісов, Ибрагим Асылбеков, Малика Салимова, Балайым Куасар, Алмас Махамбет, Бекжан Жаманбай бірінші орындарды жеңіп алып, әріптестеріне үлгі көрсетсе, Бексұлтан Мамадин, Таймас Салимов екінші орынға. Алихан Жаманбай үшінші орынның жеңімпазы атанды. Шілде айында Москва қаласында өткен джиу-джитсудан жасөспірімдер арасындағы ашық Әлем чемпионатында Бексұлтан Мамадин І орын, Таймас Салимов ІІІ орынды иеленді. Сол сияқты Тараз қаласында өткен шағын футболдан ҚР

Тұңғыш Президентінің құрметіне арналған Халықаралық жарыста «Іле-Сәулет» жасөспірім командасы ІІ орынға көтерілді. Тамыз айында Петропавловск қаласында өткізілген муай-тайдан жасөспірімдер арасындағы ҚР чемпионатында Карим Сарсенов, Мағжан Алипбай, Жансүгір Насуха бірінші орынға көтерілді. Қыркүйек айында Үндістан мемлекетінің Дели қаласында өткізілген самбодан жасөспірімдер арасындағы Азия чемпионатында Құдайназар Зейналиев әріптестерінен үздік шығып, чемпион атанды.

– Мүмкіндігі шектеулі жандардың бұқаралық спортқа деген ынта-жігерлері қандай. Олардың ішінде де жеңімпаздардың саны көп болар?

– Әрине. Мүмкіндігі шектеулі жандардың да спортқа деген белсенділіктері өте жоғары. Олардың арасында дене тәрбиесі мен спортты дамыту бағытында «Мейірім», «Жігер» мүгедектер қоғам бірлестіктері мен қатар аудандық жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар бөлімімен бірлесе жұмыстар жүргізілуде. Ауданның мақтан тұтар азаматтардың бұл ортада да бар екенін айтқым келеді. Атап айтқанда, мүмкіндігі шектеулі спортшылар арасында пауэрлифтингтан Еркебұлан Қадыровты, үстел тенисінен Марина Дарвинаны, жеңіл атлетикадан Айнұр Тайжанова мен Айнұр Байдулдаеваның жетістіктерін, спортқа деген құлшыныстарын әрдайым мақтан тұтып отырамыз. Сөзімізді қорытындылай келсек, өткен жылы ауданымызда бұқаралық спорт түрлерін дамыту және дене тәрбиесімен шұғылданатын тұрғындар санын арттыру, салауатты өмір салтын насихаттау мақсатында кең ауқымды іс-шаралар өткізілді. Солардың ішінен Кеңес әскерлерінің Ауғанстан жерінен шығарылғанына 30 жыл толуына және «Жастар жылы» мерекесіне орай, жасөспірімдер арасында каратэ-додан Республикалық турнирді, осы аудан орталығында Іле ауданының әкімі жүлдесі үшін қазақ күресінен «Іле бөрісі» іріктеу біріншілігін, мамыр айында аудандық Ішкі саясат бөлімінің әлеуметтік тапсырыс аясында «Іле мұрагер» қоғамдық бірлестігінің қолдауымен Жастар жылы мерекесіне орай, мүмкіндігі шектеулі жандар арасында Іле ауданының VII Спартакиадасын және қыркүйек айында «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласы аясында Қазақ күресінен 2003-2004 жылғы жасөспірім-дер арасында Райымбек Хангелдіұлының жүлдесіне арналған Республикалық тур-нир туралы іс-шараларды да ерекшелік айтқым келеді. Мұндай ауқымды істер биылғы жылы да өз жалғасын табатыны анық.

– Сұхбатыңызға рахмет.

**Мәулетхан АҚСАНОВ,
«Қазақ спорты» газетінің тілшісі.**

175

Осы ақылды кім үйренеді, насихатты кім тыңдайды?

Біреу - болыс, біреу - би. Олардың ақыл үйренейін, насихат тыңдайын деген ойы болса, ол орынға сайланып та жүрмес еді. Олар өздері де үздік кісіміз, өздеріміз біреуге үлгі беріп, ақыл айтарлықпыз деп сайланды. Өздері түзеліп жеткен, енді елді түзерлігі-ақ қалған. Ол не қылып тыңдасын және тыңдайын десе де, қолы тиме ме? Басында өзіндік жұмысы бар: ұлығымызға жазалы болып қаламыз ба, елдегі бұзақыларымызды бүлдіріп аламыз ба, немесе халқымызды бүлдіріп аламыз ба, яки өзіміз шығымдап, шығынымызды толтыра алмай қаламыз ба? - деген ебіне қарай біреуді жетілтейін деп, біреуді құтылтайын деген бейнетінің бәрі басында, қолы тимейді.

Байлар, олар өздері де бір күн болса

да, дәулет қонып, дүниенің жарымы басында тұр. Өзінде жоқты малыменен сатып алады. Көңілдері көкте, көздері аспанда, адалдық, адамдық, ақыл, ғылым, білім - ешнәрсе малдан қымбат демейді. Мал болса, құдай тағаланы да паралап алса болады дейді. Оның діні, құдайы, халқы, жұрты, білімі, ұяты, ары,

жақыны - бәрі мал. Сөзді қайтіп ұқсын, ұғайын десе де, қолы тиме ме? Ол малды суармақ, тойғызбақ; саудасын жиғызбақ, күзеттірмек, бақтырмақ, ұры-бәрі, қыс, суық-сұғанақ - солардан сақтанбақ, солардан сақтарлық кісі таппақ. Оның бәрін жайғастырып, аяғын алып келіп мақтанға орналастырғанша қашан? Қолы тимейді.

Енді ұры-залым, сұм-сұрқия өздері де тыңдамайды.

Оңша-мұнша қой жүнді қоңыршалар күнін де көре алмай жүр. Аналар анадай болып тұрғанда, білім, ғылым, ақылды не қылсын? Және де білім, ғылым кедейге керегі жоқтай-ақ: «Бізді не қыласың, ана сөзді ұғарлықтарға айт!» дейді. Оның өзгеменен ісі жоқ, ана алдындағы үшеуіндей болған жанның ойында ешбір қайғысы, мұңы болмаса керек.

СЕГІЗІНШІ СӨЗ

ЖАДЫҢЫЗДА ЖҮРСІН

ANTISEPTIC

Ж у ы н а т ы н бөлмелерде әлі де кесек сабын тұрады. Алайда кесек сабын қол терісін құрғатып жібереді. Оның орнына сұйық крем-сабын қолданған жөн. Оның үстіне вирустан сақтану үшін де дәрігерлер сұйық сабынмен жуынуға кеңес береді. Антисептикті үйде дайындау Антисептиктің құрамында болатын спирттің кесірінен тері құрғап, қатпарлана бастайды. Қол терісіне дұрыс күтім таңдау маңызды. Теріні ылғалдандыру үшін құрамында тыныштандыратын компоненттері (түймедақ немесе алоэ) бар крем алған дұрыс. Сондай-ақ кремнің құрамында судың мөлшері көп болуы керек, себебі су теріні ылғалдандыратын компоненттермен толтырады. Бірақ кремді антисептикпен бірге немесе далаға шығарда жағуға болмайды. Кремді қолға күніне 2 немесе 3 рет жағуды әдетке айналдырыңыз. Крем қолға сіңу үшін оны өзіңіз демалған кезде жағып қойған дұрыс. Мысалы: түстен кейін демалғанда және ұйықтар алдында. Теріні терең ылғалдандыру үшін тек креммен ғана шектелмей, қолға май жағуға да болады. Мысалы, кокос майын үйден отырып-ақ кез келген интернет-дүкенге тапсырыс беру арқылы алдыруға болады. Карантин кезінде өзіңізге күтім жасауға уақыт бар. Сондықтан аптасына бір-екі рет қолға арналған ванналар жасауға болады. Ол үшін қолыңызды тұзды суға салу жеткілікті. Эфир майларын да пайдалануға болады.

ҚЫЗЫҚТЫ ДЕРЕК

ОНЛАЙН АРАЛАУҒА БОЛАТЫН 9 МУЗЕЙ

Луврды көру үшін Парижге барып, бір күн кезекте тұрудың қажеті жоқ. Оның үстіне, қазіргідей карантин уақыты оған мүмкіндік бермейді. Бірақ, бір жақсысы, көптеген музейлер өз қорларын сандық форматқа ауыстырып үлгерген. Яғни, интернет болса, оларды үйден шықпай-ақ аралауға болады. Сонымен, онлайн аралауға болатын музейлер тізімін ұсынамыз.

Лувр. Әлемнің ең ірі музейлерінің бірі көптеген онлайн турлар ұсынады. Өзіңіз қалаған кезең мен ел өнерімен сусындау мүмкіндігі мол. Лувр коллекциясының әр экспонатын 360 градустық форматта көруге болады.

Оранжери музейі. Париждегі Musée de l'Orangerie 3D-тур жасайды. Әсіресе, Клод Моненің картиналары сізге әсер етпей қоймасы анық.

Гугенхайм музейі. Гугенхайм музейі Нью-Йоркте орналасқан. Бірақ интернет болса, басқа құрлықта топтастырылған өнер туындыларын үйден шықпай-ақ тамашаласаңыз болады.

Британ музейі. Музейде 8 миллион нысан сақталған. Олардың тең жартысын онлайн көруге болады. Мұнда антикалық мәдениеттен заманауи өнерге дейінгінің бәрі қамтылған.

Метрополитен музейі. Бұл музейден Джексон Поллок, Винсент Ван Гог, Джотто мен өзге де талант иелерінің туындыларын тамашалай аласыздар. Рей Кавакубо, Коко Шанель мен Кристиан Диорға арналған көрме сөрелерінің өзі бір төбе.

Уффици галереясы. Флоренциядағы галерея Италия Ренессансын диджитал-өлшемде көру мүмкіндігін береді.

Вашингтон Ұлттық Өнер музейі. Атауына қарамастан, бұл музей тек америкалық өнер туындыларымен ғана шектелмейді. Оның қорында Еуропа өнер жақұттары да бар. Бұл музей өнер лекторларынан сабақ алуға да мүмкіндік береді.

Рейксмузеум. Атақты голландиялық музей фламанд өнері нысандарын ұсынады. Онлайн-каталогтан Рембрандт сынды голланд өнерінің алтын ғасыры өкілдерімен танысу мүмкіндігі бар.

Корей заманауи өнерінің ұлттық музейі. Шығыс қашан да құпияға толы. Әсіресе, көне жібек маталар мен жапон гравюраларын көру кез келгенге бұйыра бермейтін бақ.

Сіз тұратын қалада не елді-мекенде коронавирус жұқтыру дерегі тіркелмесе қауіп жоқ деуге негіз емес. Қауіпсіз жерде болғаныңызға қарамастан ауру жұқтырып алам ба деген үрей бойыңызды билеуі мүмкін. Уайым, күйгелектік, әр нәрседен күдіктену, назарды басқаға бұра алмау – қорқыныштың белгісі. Күні бойы тек коронавирус туралы ақпарат естіп, теледидардан көру үрейді үдете түседі. Мұндайда жұмысқа деген құлшыныс азайып, еңбекөнімділігі төмендейтіні анық. Оған қоса ұйқыңыз бұзылып, жақындарыңызды уайымдау да бар. Қорқыныштан арылу үшін және өзіңізді қалай ұстау керегі жөнінде психологтардың төмендегі кеңесіне құлақасыңыз:

ПСИХОЛОГТЫҢ КЕҢЕСІ

- Маза бермей жүрген ойларыңызды анықтаңыз. Үрейдің түп-тамырын анықтауға тырысыңыз;
- Неден қорқып жүргеніңізді анықтаған соң оған бойұсынып, қабылдауға тырысыңыз. Қажет болса жақын-дарыңызбен өзіңізді мазалап жүрген жәйтті бөлісіңіз. Мұндайда көңіліңіз ауланып, үрейіңіз сейіле түседі;
- Тек ресми жаңалықтар мен БАҚ-ты оқып, миыңызға артық ақпарат жинаудан аулақ болыңыз. Жалған ақпарат көбіне қорқынышты әрі негативі көп болып келеді. Сол себепті әлеуметтік желі арқылы келетін жаңалықтарды сараптап, фейк ақпаратқа мән бермеңіз;
- Жақындарыңызды барынша ақпараттандыруға тырысыңыз. Көрі не жас болғанына қарамастан пандемия туралы тек шындықты айтып, барынша түсіндіруге тырысыңыз;
- Арагідік жаңалықтарды қараудан бас тартыңыз. Бойыңызды сергітіп, ойыңызды позитив жаңалық толтырыңыз;
- Жақындарыңызбен көбірек әңгімелесіп, қуанышты жаңалықты бөлісіңіз.

Материал интернет желісінен алынды

КӨҢІЛ АЙТАМЫЗ

«ОФСЕТ» баспахана-сы және «Алатау» қоғамдық-саяси газетінің ұжымы белгілі журналист, Панфилов ауданының «Құрметті азаматы» Ғалым ЖАЗЫЛБЕКОВ және Талдықорған аумақтық білім және ғылым қызметкерлері кәсіптік одағының төрағасы ӘБДІҚАДЫРОВ Садық Нұрсапаұлының мезгілсіз қайтыс болуына байланысты отбасына және туған-туыстарына қайғырып көңіл айтады.

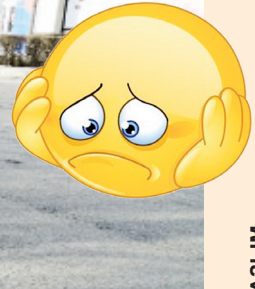
АҚПАРАТТЫҚ ХАБАРЛАНДЫРУ

Еліміздегі төтенше жағдайға байланысты газетімізде жарияланатын TV кестесі уақытша тоқтағанын ескертеміз.

СӨЗ ЖОҚ

Қабанбай батыр көшесі

Абай көшесі

Суретті түсірген: А. НАЗЫМ.

Құрылтайшы
"АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ" АҚ

Редакция алқасының төрағасы - ЫРЫМ КЕНЕНБАЙ

Баспахана директоры
Бақберген ТҮКІБАЕВ

Бас редактор
Айтақын БҰЛҒАҚОВ

Редакция алқасы:

Сарби ӘИТЕНОВА — редактордың орынбасары

Ақтанберді НАЗЫМҰЛЫ — тілші

Алина ГАТУНОК — тілші

Лина АЙДЫНҚЫЗЫ — тілші

Кезекші редактор: А. ГАТУНОК

Газет Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінде 2007 жылғы 27 тамызда тіркеліп, № 8639-Г куәлігі берілген.

Газет аптасына бір рет, жұма күні шығады. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді. Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты.

Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32 үйде "Алматы-Болашақ" АҚ филиалы "Офсет" баспаханасында басылады.

Редакция мекенжайы: 040000, Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32-үй, екінші қабат.

Телефондары: 8(7282) 41-11-70, 41-11-42; E-mail: alatau_offset@mail.ru, www.alatau.kz@mail.ru Сайты: alatau_gazeti

Газет 07.08.2000 жылдан бастап шығады.

Таралымы 5025 Тапсырыс № 343

Индекс 15534